

5068
105 DEGENNYELVŐ KÖZS.

VINERI 23 NOIEMBRIE 2001 • ANUL LI NR. 47

FOAIA

FONDATÎN 1951 40 IORNI

românească

SĂPTĂMÎNAL AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA

www.foaia.ro - foaia@matavel.hu

Şanse de coexistenţă în regiunea carpatică în secolul XXI
Se încearcă eliminarea afaceriştilor din autoguvernările minorităţilor
„În timpul practicii am îndrăgit copiii la nebunie”

CALENDAR ORTODOX

26 noiembrie, luni – Cuv. Alipie Stâlpnicul; Cuv. Stelian Paflagonul.
27 noiembrie, marți – Sf. Mare Mc. Iacob Persul; Cuv. Natanael; Sf. Onufrie.
28 noiembrie, miercuri – Cuv. Mc. Ștefan cel Nou; Sf. Mc. Irinarh.
29 noiembrie, joi – Sf. Mc. Paramon și Filumen.
30 noiembrie, vineri – † Sf. Ap. Andrei cel Întâi chemat, ocrotitorul României; Sf. Ierarh Frumentie.
1 decembrie, sâmbătă – Sf. Prooroc Naum; Cuv. Filaret Milostivul. (Dezlegare la Pește) (Ziua Națională a României)
2 decembrie, duminică – Sf. Prooroc Avacum; Sf. Mc. Meropi. (Dezlegare la pește). Duminică a 31-a după Rusalii (Vindecarea Orbului din Ierihon).

AGENDĂ

26 noiembrie

1826 – s-a născut, în comuna bihoreană Așeu, *Alexandru Roman*, ctitorul celei mai vechi catedre universitare românești (din Pesta) și mare luptător al Bihorului.

1912 – s-a născut *Eugen Ionescu* (Eugene Ionesco), dramaturg francez de origine română.

27 noiembrie

1867 – s-a născut *Grigore Antipa*, biolog, oceanolog și zoolog.

1940 – marele istoric *Nicolae Iorga* este răpit din casa sa de la Sinaia și, în drum spre București, la marginea pădurii Strejnicul, lângă Ploiești, este ucis și mutilat.

1980 – s-a stins din viață, la Micherechi, povestitorul *Vasile Gurzău*. În 1963 a primit distincția de „Maestru al Artei Populare”.

28 noiembrie

1885 – s-a născut, la Tîrlișiuva, *Liviu Rebreanu*, mare scriitor, fondatorul romanului românesc modern, care s-a afirmat și ca excelent nuvelist.

29 noiembrie

1474 – *Ștefan cel Mare*, domn al Moldovei, îi scrie Papei Sixt al IV-lea, rugându-l să stăruie pe lângă regii și principii creștini să-l ajute în lupta împotriva turcilor.

1852 – moare, la Palermo (Sicilia), *Nicolae Bălcescu*, om politic și istoric.

1904 – s-a născut, la Giula, preotul dr. *Petru Mindruțau*, primul vicar ortodox român din Ungaria.

30 noiembrie

1224 – prima mențiune documentară a orașului *Oradea*.
1900 – a murit în sărăcie, exilat în Paris, poetul și dramaturgul irlandez *Oscar Wilde*.

1 decembrie

Ziua Națională a României

Zi declarată Zi Mondială de luptă anti-SIDA

1919 – deschiderea primei stagiuni a Teatrului Național din Cluj, cu spectacolul coupé „Se face ziua” și „Poemul Unirii” de Zaharia Bîrsan, primul director al Teatrului.

2 decembrie

1845 – la Paris ia ființă „Societatea Studenților Români”, în frunte cu Ion Ghica, C. A. Rosetti și Scarlat Vîrnav, care organizează la Paris o Bibliotecă română și militează pentru unitatea politică a țărilor române.

Foaia românească respectă ortografia română veche, dar în cazul contribuțiilor sosite din partea colaboratorilor, păstrează scrierea folosită de autor.

Martonyi se va întâlni cu cei 13 președinți

Miercuri, la 28 noiembrie, ministrul ungar de externe, *Martonyi János*, va avea o întrevedere cu reprezentanții celor 13 minorități naționale din Ungaria.

Întîlnirea a fost inițiată de către autoguvernările pe țară ale minorităților. Vor fi abordate teme de

actualitate, precum antrenarea autoguvernărilor în sistemul protocolar al întîlnirilor interguvernamentale bilaterale, efectul controversatei legi a statutului asupra minorităților din Ungaria și aspectele referitoare la minorități din raportul pe țară dat publicității zilele

acestea la Bruxelles. La inițiativa ministrului *Martonyi*, președinții autoguvernărilor pe țară își vor expune opinia în legătură cu faptul ce poziție să adopte în viitor statul ungar în organizațiile internaționale de protecție a minorităților.

I. K.

Se așteaptă propuneri pentru distincția „Pentru românii din Bichișciaba”

Autoguvernarea Minoritară Română din Bichișciaba ține ședință în fiecare lună. Astfel, la 13 noiembrie s-au adunat iarăși membrii autoguvernării, pentru a aprecia programele trecute și pentru a dezbate temele actuale. Primul punct de pe ordinea de zi a fost problema renovării Bisericii Ortodoxe Române din Bichișciaba. Biserica ar avea nevoie de o investiție de 6-9 milioane de forinți, pe care autoguvernarea, după informațiile primite de la președintele autoguvernării *Gheorghe Gros*, vrea să le obțină din concursuri, din sprijinul orașului și din donațiile credincioșilor. În continuare s-a discutat despre dis-

tinția „Pentru românii din Bichișciaba”, prin care autoguvernarea vrea să mulțumească munca celui care a făcut cel mai mult pentru românii din acest oraș, indiferent de naționalitatea lui, de sexul sau de vîrsta lui. Propunerile se pot face pînă la 30 noiembrie a.c. Distincția, adică cei 90 de mii de forinți, se vor înmîna la 12 decembrie, în cadrul „Zilei Minorităților din Bichișciaba”.

Ca ultima temă de dezbateră, membrii au apreciat reușita „Festivalului cîrnatului”, la care au luat parte și români din Bichișciaba, respectiv din Beiuș. După ședință a avut loc o audiență publică.

R. R.

Alegerile locale din Chitighaz nu au o bază legală

Adjuncta Biroului Național Electoral, *Rytkó Emilia*, s-a declarat la 20 noiembrie 2001 pentru Foaia românească în legătură cu alegerile locale din Chitighaz. Directorul Ministerului de Interne susține că rezultatele alegerilor anunțate pentru decembrie 2001 la Chitighaz nu vor putea fi recunoscute în baza legilor în vigoare, deoarece ele nu au o bază legală. Cu un an înainte de alegerile generale nu pot fi ținute

alegeri interimare. Preocupat este știut, majoritatea deputaților Autoguvernării din Chitighaz și-au prezentat demisia la 3 octombrie 2001, declarând astfel desființarea consiliului local, mijlocind demisionarea primarului *Gheorghe Gulyás*. Conform informațiilor pe care vi le-am prezentat săptămîna trecută, Chitighazul se pregătește la 16 decembrie 2001 pentru alegeri locale.

-an-

S-a amînat iarăși ședința Curatorului Fundației

Au lipsit peste jumătate dintre membrii Curatorului Fundației Publice pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria de la ședința convocată pe ziua de 15 noiembrie 2001 la Budapesta. Astfel, ședința n-a putut fi ținută. N-a fost prezent nici *Gheorghe Marc*, reprezentantul Autoguvernării pe Țară a Românilor din Ungaria. Ședința s-a amînat a doua oară consecutiv din cauza lip-

sei masive a delegaților. Astfel se tot amîna decizia despre bursele studenților din rîndul naționalităților. Pentru anul universitar 2001/2002 și-au prezentat dosarul de concurs 52 de studenți români. Dintre ei, în jur de 20 de tineri au șanse reale să și primească bursa de 10 mii de forinți pe lună. Noul termen al ședinței Curatorului este 6 decembrie 2001.

-ștf-

Viitorul limbilor

Institutul Europa de la Budapesta, împreună cu Centrul de Cercetări Sociale al Academiei Maghiare de Știință, a organizat miercuri, la 21 noiembrie, o discuție la masă rotundă despre „Viitorul limbilor mici naționale în Europa”. Întîlnirea a fost prezidată de președintele Academiei, *Glatz Ferenc*, invitatul manifestării fiind prof. dr. *Georg Brunner* de la Universitatea din Köln. Cu o zi mai devreme, la 20 noiembrie, profesorul universitar german a ținut o prelegere despre politica minoritară a Uniunii Europene.

Încă un nou drum asfaltat la Otlaca-Pustă

Într-un cadru festiv, spre marea bucurie a sătenilor, joi, la 22 noiembrie, a fost dată în funcțiune o nouă porțiune de drum public în Otlaca-Pustă. După cum a declarat primarul *Szabó Miklós*, prin acest drum nou, satul mărunt și izolat „se apropie” încă și mai mult de celelalte localități din apropiere sau din depărtare.

Prelegeri despre istoria Ardealului, vernisaaj de expoziție documentară Constantin Brâncuși

La sediul din Giula al Uniunii Culturale a Românilor din Ungaria, la 1 decembrie 2001 continuă șirul de prelegeri despre evenimentele legate de istoria poporului român. De această dată se vor prezenta pagini din trecutul Ardealului: secolul luminilor și românii din Transilvania, Ardealul în epoca reformei religioase, situația Transilvaniei la începutul secolului XX. Oaspetele întâlnirii prietenești va fi iarăși *Ioan Aurel Pop*, profesorul universitar din Cluj, care este cunoscut și de către membrii comunităților românești din Ungaria de la precedentele ediții ale dezbaterilor pe teme de istorie. Subiectele prezentate până acum au abordat diferite etape ale istoriei poporului român, inclusiv evenimente și personalități hotărâtoare atât pentru soarta României, cât și pentru românii de pretutindeni. Sunt așteptați la întâlnirea din 1 decembrie

2001 (sâmbătă) la sediul Uniunii, strada Gh. Doja nr. 8, toți cei interesați de știința istoriei, fiind preocupați de evenimentele de interferență din istoria românilor și istoria ungarilor deopotrivă. Prelegerile domnului profesor *Ioan Aurel Pop* vor începe la 13.00 și 15.00.

Tot în cadrul programului zilei de 1 decembrie 2001 se va vernisa la ora 17.00 o expoziție documentară *Constantin Brâncuși*. Creația reprezentativă de frunte al sculpturii moderne universale, sărbătorit în acest an de întreaga lume, va fi prezentat la sediul Uniunii de criticul de artă *Horia Medeleanu*. Cu această ocazie se va rula și un film de scurt metraj despre *Constantin Brâncuși*. Materialul pentru realizarea acestei expoziții a fost oferit de către Departamentul pentru Românii de Pretutindeni. Legat de eveniment, se vor pune în vânzare cărți, albume de artă plastică.

În Parlament se discută despre subvenționarea sferei civile

Comisia pentru Drepturile Omului, Minorități și Culte de la Budapesta a început în această săptămână prelucrarea concursurilor asociațiilor civile ale minorităților. Dosarele au putut fi înaintate cu scopul obținerii subvențiilor de funcționare pentru anul 2002. Comisia de specialitate intenționează să înainteze Plenarei până la finele anului 2001 propuneri concrete în această privință.

La Parlament sunt înregistrate dosarele de concurs ale următoarelor organizații românești: Asociația de Naționalitate a Românilor din Bătaia, Uniunea Românilor din Bichișciaba, Asociația Culturală a Românilor din Chitighaz, Asociația Culturală a Românilor din Leta Mare, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, Comunitatea Cercetătorilor și Creatorilor Români din Ungaria, Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, Societatea Culturală a Românilor din Budapes-

ta, Asociația Românilor din Budapesta, Asociația Românilor din Micherechi și Asociația Românilor din Otlaca-Pustă.

Parlamentul a votat în primăvara lui 2001 un sprijin de 5,4 milioane de forinți pentru 12 asociații românești, numărul actual al concurenților fiind identic cu cel din anul trecut. Lipsesc însă de pe lista întocmită de Comisie până la 19 noiembrie 2001 două asociații care au primit sprijin în primăvară, dar acum nu figurează printre concurenți: Asociația Românilor din Apateu, precum Asociația „Pentru Micherechi”.

-fr-

Zi culturală românească la Budapesta

Asociația Română din Budapesta organizează sâmbătă, la 24 noiembrie, ediția a V-a a Zilei Culturale Românești din Capitală. În program figurează vernisarea unei expoziții din lucrările pictoriței *Erica Moș* și spectacole susținute de Echipa Păstrătorilor de Tradiții „Ch. Nistor” din Micherechi, orchestra de muzică populară românească din Micherechi, solistele *Daniela Sirca* și *Szithó Etelka*, acompaniate la chitară de *Szithó László*.

Am sărbătorit împreună

„Rupte din suflet”

O elegantă invitație ne-a îndemnat să participăm la lansarea primului volum cu proză scurtă de *Ana Radici Repisky*. Cunoscut suflul distins al Anei, cunoscut sensibilitatea ei deosebită, îi cunoscut mentalitatea adânc umană și îi cunoscut stilul feminin fin, sentimental. Fiindu-mi ani în șir colegă, știam ce o preocupă, ce îi atrage atenția, ce îi surprinde ochiul, ce o determină să mediteze. Cu atât mai mare curiozitate am așteptat lansarea primului volum. Mai ales că, drept început, Anuța a mulțumit cu voce sugrumată și ochi înlăcrimați publicului numeros pentru prezență. Prezentarea cărții *Rupte din suflet* a fost și ea un veritabil moment „rupt din suflet”. Căci atât moderatoarea cenaclului, doamna *Maria Gurzau Czegledi*, care a semnat și postfața, cât și numeroasa asistență a făcut act de prezență din pasiune și din

prețuirea dovedită pentru autoare. Astfel, sala arhiplină de la Centrul Cultural Român a rămas cu suflul la gură și cu respirația tăiată, când doamna *Czegledi* a citit epilogul cărții: o călduroasă recomandare către cititor, o veritabilă analiză literară, o sinceră apreciere de gen laudatio. Doi liceeni au citit apoi câteva scrieri. În sfârșit, a mai citit și autoarea un pasaj din carte. Nu vreau să fac recenziei volumului,

căci ea trebuie citită, nu numai răsfoită. Pentru a spori curiozitatea, aș mai adăuga două observații doar în aparență formale, care se leagă însă organic de carte: excelenta realizare grafică cu ilustrațiile fine ale *Stelei Santău* și coperta pretențioasă, rafinată, care ne determină să luăm cartea în mână și s-o citim din scoarță în scoarță. În fine, consider că trebuie evidențiat numele și contribuția lectorului *Mihaela Bucin*. Se mai cuvine aminti că publicația *Autogovernării pe Țară a Românilor din Ungaria* a apărut cu sprijinul Fundației Publice „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria” și a Ministerului Patrimoniului Cultural Național.

(N.r. Vom reveni cu spicuri din volum într-unul din numerele următoare).

Edda Illyés

Foto: Kerekes I.

Pagina dialogului româno-maghiar: www.gordian.ro

Pentru toți cei care vor să cunoască și să înțeleagă mai bine relațiile româno-maghiare, actualitățile din cursul conviețuirii celor două popoare vecine, este o adresă foarte utilă www.gordian.ro. Echipa care realizează această pagină ne informează că proiectul *Gordian* a început în anul

2000 prin lansarea site-ului bilingv *Nodul Gordian Româno-Maghiar*, o bază de date cu traduceri din presa politică română și maghiară. În septembrie 2001 a fost lansat site-ul *Gordian*, care este o pagină exclusiv în limba română, și conține pe lângă arhivă, diverse date referitoare la maghiarii din România și un forum politic. Scopul acestei pagini este pe de-o parte informarea, pe de altă parte, crearea unui suport practic al dialogului româno-maghiar. Aici găsim, de exemplu, varianta în limba română a Legii statutului maghiarilor de peste hotare sau textul românesc al raportului Comisiei de la Veneția.

- va -

Cornel Mîndruțau a cîștigat și la Cottbus

La Festivalul de Filme din Europa de Est organizat în Germania, la Cottbus, juriul a acordat marele premiu filmului AFTA, în regia lui *Cornel Mîndruțau*. Filmul artistic de scurt metraj a cîștigat deja mai multe premii în categoria sa, atât pe plan național, cât și mondial: la festivalul de filme din Oberhausen premiul ARTE și diploma juriului ecumenic, la festivalul din Cracovia premiul „Balaurul de argint”, la Stuttgart – Ludwigsburg premiul II, iar la festivalul „Message to Man” din Petersburg diploma juriului.

R. R.

Întrevedere Adrian Năstase – Orbán Viktor

În cadrul tratatelor bilaterale româno-maghiare, desfășurate vinerea trecută, la 16 noiembrie, la Palatul Victoria de la București, șeful executivului de la Budapesta **Orbán Viktor** a declarat omologului său român **Adrian Năstase** disponibilitatea guvernului său de a discuta aspectele economice și sociale legate de Legea statutului maghiarilor din afara granițelor. Orbán a apreciat la conferința de presă comună care a urmat dialogului bilateral că în legătură cu legea statutului maghiarilor s-a realizat un pas important, deoarece au fost împărtășite lucruri concrete. Premierul ungar i-a fost înmănat un document prin care guvernul român își exprimă punctul de vedere în legătură cu legea statutului, Orbán Viktor promițând

în numele guvernului său o analiză cât mai rapidă și atentă a documentului și un răspuns urgent. La rândul său, premierul Adrian Năstase a apreciat ca pozitive discuțiile cu partea maghiară, afirmând că există în continuare puncte de dezacord, dar și zone cu interese comune. Năstase a subliniat că îmbunătățirea

relațiilor bilaterale se poate realiza numai printr-o comunicare directă, civilizată și nu printr-o racordare permanentă la trecut. Indiferent de problemele apărute, cele două popoare vor trăi în continuare ca vecini, urmînd să se înlănească mai devreme sau mai târziu în structurile euro-atlantice.

(Rador)

Se încearcă eliminarea afaceriștilor din autoguvernările minorităților

Comisia pentru Drepturile Omului, Minorități și Culte a Parlamentului ungar a votat unanim la ședința din 20 noiembrie 2001 că va înainta plenarei Adunării Naționale moțiunea independentă, referitoare la modificarea Legii naționalităților, inclusiv a Legii electorale privitoare la alegerea autoguvernărilor minorităților. Modificarea propune ca alegerile autoguvernărilor minorităților să se țină și pe mai departe în aceeași zi cu alegerile locale, dar într-un loc separat de circumscripțiile alegerilor generale.

Ședința s-a bucurat de un interes sporit din partea diferitelor instituții guvernamentale, inclusiv din partea presei, dar n-au fost de față reprezentanții tuturor autoguvernărilor pe țară ale minorităților. **Hargitai János**, deputatul FIDESZ în Comisie a subliniat necesitatea modificării legilor în discuție prin faptul că acestea, în actuala formă, nu asigură condițiile juridice și financiare necesare înființării autonomiei culturale a naționalităților, iar autoguvernările minorităților suferă de o „ilegitimitate”, fiind alese de „neminoritari”, Hargitai a mai menționat că unele reprezentanțe ale minorităților au demonstrat un interes contrar, potrivit față de introducerea unor elemente noi în Legea electorală. **Kósáné Kovács Magda**, președintele Comisiei, deputat MSZP, a atras atenția că până în prezent în problemele minorităților s-a

respectat consensul cu toate minoritățile, iar la ora actuală nu există nici acesta. **Pera Lastić**, președintele Autoguvernării pe Țară a Sârbilor a adresat o scrisoare Comisiei parlamentare prin care solicită ca moțiunea modificărilor să nu fie înaintată Adunării Naționale în actuala formă. **Otto Heinek**, președintele Autoguvernării pe Țară a Nemților a fost de părere că moțiunea trebuia trimisă Plenarei, deși nu are speranțe ca aceasta să mai fie dezbătută de actualul Parlament, pentru că peste câteva luni expiră mandatul deputaților. Iar după ce se va constitui noua Adunare Națională, vom fi deja în pragul alegerilor locale, inclusiv a alegerilor autoguvernărilor minorităților. „Propunerea Comisiei se bucură de susținere și din partea Guvernului” – a declarat la ședință **Hende Csaba**, secretar de stat poli-

tic la Ministerul Justiției. Proiectul pretinde, printre altele, ca persoanele care pornesc la alegerile în autoguvernările locale ale minorităților să fie obligați să-și declare apartenența etnică. Moțiunea nu pomeneste însă condiția cunoașterii limbii materne a comunității pe care urmează să o reprezinte candidatul la alegeri. Pentru a preveni ca reprezentanții de naționalitate să fie aleși de alegătorii care nu aparțin acelei minorități (actualmente primesc talonul de vot toți alegătorii țării), se propune, ca cei care vor să-și depună votul pentru deputații în autoguvernările minorităților să se deplaseze în acest scop la circumscripția electorală special amenajată într-un alt loc tocmai pentru aceste alegeri. Modificarea legii prevede înființarea autoguvernărilor minorităților și la nivel de județ, precum definește condițiile juridice și financiare ale creării sistemului instituțional al autonomiei culturale a naționalităților. Membrii Comisiei parlamentare au votat în unanimitate înaintarea moțiunii modificării Legii minorităților și a Legii electorale Adunării Naționale.

Șt. Frățean

Războiul continuă – dar cînd se termină?

Public încă nimeni nu a recunoscut, dar adevărul este că SUA nu are noroc cu războaiele. Direct, America nu a luat parte la cel de-al doilea război mondial. Deci ne referim la războaiele în care SUA a fost și este angajată din plin. Vă mai amintiți? Din Vietnam trupele americane au trebuit să se retragă după lupte crîncene de 15 ani, consemnînd enorme pierderi de zeci de mii de vieți umane și de pagube materiale inestimabile. A urmat apoi războiul din Orientul Apropiat, unde lucrurile au avut același curs: după zece ani și mai multe războaie, americanii au fost nevoiți să părăsească regiunile golfului, după un dezastru total. Pierderile în vieți omenești, armament și bani, nu se cunoaște exact nici pînă azi. Și atunci la ce folos? La un lucru în orice caz, și anume, pentru experimentarea unor arme noi. Și asta, pesemne, nu are preț nici uman, nici material.

De la 11 septembrie, socotit de mulți drept izbucnirea celui de-al treilea război mondial, au trecut două luni. La început se presupunea că de data aceasta Statele Unite vor declanșa și vor cucerii un război mondial fulger. Unele organe de seamă ale presei scrise și electronice, inclusiv CNN, apreciau situația chiar ca încheiată sau cel puțin în faza numărătoarei inverse. Pe urmă tăcerea...

Bine, bine, dar timp de două luni ce s-a întîmplat? Practic, nimic! În afară, bineînțeles, de lansarea și experimentarea unor tipuri noi de arme, bombe, avioane, etc. Și nimeni nu știe, ce va mai urma. Un lucru însă e sigur: nu dă Dumnezeu să se termine acest război, numit la ora actuală antiterorist – un război mult mai complex decît se pare, un război cu caracter nou, inedit și absolut diferit de cele cunoscute pînă acum în istorie, un război mondial semănînd cu o ecuație cu mai multe necunoscute.

A se vorbi numai despre numărul de bombe aruncate pe nu știu cîte obiective, despre deschiderea fazei terestre a ofensivei, despre noile strategii pentru a-l găsi pe *Osama bin Laden*, presupusul vinovat principal al actului terorist, toate astea

sînt realități poate chiar logice, în cursul războiului. Dar de pe acum, în conflict sînt implicați deja și contingente engleze, franceze, spaniole, trupe cu experiență în luptele anticoloniale și antiteroriste. Urmează să fie înrolați polonezii și cehii, cu mai puțină combativitate și experiență.

De fapt, lucrurile nu depind neapărat de amploarea luptelor aeriene sau terestre. Evenimentele concrete de pînă acuma dovedesc clar acest lucru, eșecul. Eșecul SUA și al aliaților. Oare SUA a vrut să se implice într-o acțiune militară de asemenea proporții și negreșit – destul de penibilă?!

Și aliații? În felul său, fiecare încearcă „să-și prăjească propria friptură”. Citeam recent în revista *Le Monde Diplomatique* un articol de fond foarte interesant, al cărui sens era: în sfîrșit, o dată și SUA are nevoie de noi! Acesta e adevărul! Iar treptat, acest război se tot aproprie de noi, de viața noastră cotidiană. Și se pune din ce în ce mai des întrebarea: cînd se termină? Cine știe?! Nici chiar președintele George Bush! Fiindcă se gîndește, deocamdată, într-o singură variantă: lupta armată. Or, crește tabăra acelor care apreciază că acest război va continua pînă cînd nu se va găsi o soluție politică acceptabilă pentru cei direct interesați. Și asta presupune respectarea dreptului poporului din Afghanistan, care să decidă în privința destinului regimului talibanez. SUA nu are dreptul să decidă în acest sens! E vorba despre un drept universal recunoscut, despre un drept suveran al oricărui popor.

Cei care redactează discursurile președintelui George Bush greșesc în mod grav pomenind un război cu caracter de cruciadă. Nu e! Căci nu poate fi vorba despre un război dintre religii. Mai degrabă despre un război dintre civilizații mai puțin cunoscute de noi. Deci, ar trebui mai întîi să le cunoaștem, și numai după aceea să le apropiem. Asta presupune însă un nou mod de gîndire, o concepție și logică nouă, corespunzătoare condițiilor noi din lume.

Al. Ardelean

Adoptarea de către Parlamentul maghiar a *Legii statutului maghiarilor din afara Ungariei* a fost precedată de o perioadă intensă de dezbateri atât în media din Ungaria, cât și – mai puțin sesizabil însă la vremea lor – în cele de la noi, mai ales din Transilvania și Banat (aici, atât de către maghiari, cât și de către români). Întrebarea cheie de la care au pornit acestea era definirea, identificarea maghiarului din afara actualului subiect politic numit Ungaria (Republica Ungară). Adică: ce (cine) este un maghiar? Care sînt criteriile de selecție? Primul invocat, așa cum e și firesc, a fost limba vorbită, maghiara. Potrivit acestuia, ar fi maghiari vorbitorii nativi sau nu de limbă maghiară. Repede, însă, s-a observat că acest criteriu este suficient de lax. După el, se identificau drept maghiari nu doar maghiari etnici, ci și cei de altă origine: în primul rînd țigani (cei din „Harcov” – un acronim inventat de presa maghiară pentru județele Harghita-Covasna – sută la sută maghiarofoni, cei din județele Mureș, Cluj, Satu Mare, Sălaj și, în proporții mai mari sau mai mici, din celelalte județe din Ardeal și Banat), apoi o parte dintre germani (sași și șvabi), sîrbi, slovaci, ruteni, evrei, în sfîrșit, dar foarte important, aproape 20 la sută dintre ardeleni români, mai ales cei în vîrstă, mai ales din localitățile mixte româno-maghiare, maghiaro-române sînt vorbitori și de limbă maghiară. Ca atare, acest criteriu, al limbii maghiare, s-a dovedit insuficient în identificarea riguroasă a maghiarului.

Al doilea criteriu invocat, nu în ordinea importanței, a fost cel al originii etnice a părinților etc. Este maghiar, potrivit acestuia, cel născut din părinți maghiari. Și acest criteriu s-a dovedit relativ. Ce să facem cu familiile mixte, atât de numeroase în Ardeal? (Cîteva sute de mii, o evidență riguroasă nici nu există din nefericire.) Dar cu acei maghiari care, la origine, prin părinți, bunici, străbunici, potrivit unor acte de identitate, de titluri nobiliare, de proprietate etc. certe, sînt polonezi (refugiați în Transilvania, în special în timpul Revoluției de la

Vasile Dan

Ce este un maghiar?

1848), șvabi, sîrbi, ruteni, slovaci, cehi, nu în ultimul rînd, români asimilați de maghiari și al căror nume de familie trimite explicit și acum la originea lor etnică? După cum se vede, nici acest criteriu al originii etnice (prin părinți, bunici etc.) nu-i suficient de sigur în marcarea maghiarității unui cetățean din afara teritoriului actualului stat ungar.

S-a apelat atunci la altul, la apartenența la una dintre bisericile istorice maghiare: romano-catolică, luterană (evangelică), unitariană, precum și la cele neoprotestante. Dar nici apartenența la aceste biserici nu este – în spațiul transilvănean și banatic – privilegiul exclusiv al maghiarilor. Romano-catolici sînt aici nu doar maghiarii (ei sînt doar o parte din totalul maghiarilor), ci și germanii (șvabi și sași), bulgarii (din vestul țării), slovaci, cehii, un număr mic de români, foști greco-catolici care, datorită prigoanei religioase de după 1948 (prin scoaterea în afara legii a Bisericii Greco-Catolice), au trecut la romano-catolicism. După cum se vede, nici criteriul religios nu ajunge în delimitarea cu precizie a maghiarului ardelean de ceilalți ardeleni.

S-a invocat și rezidența (domiciliul) maghiarului, spațiul lui de etnogeneză, „bazinul carpatic”. Repede, și aici au intervenit dificultăți. Căci, cum rămîne cu maghiarii regăteni? Bucureștiul este, se pare, al doilea oraș maghiar din lume, luat după numărul de maghiari care locuiesc în el (cîteva sute de mii). Dar ciangăii moldoveni, atât de invocați de media maghiară în ultimul timp? Sînt ei sau nu sînt maghiari?

Ultimul criteriu la care s-a apelat a fost cel al

apartenenței la cultura și istoria națiunii maghiare, în particular, la educația și instrucția în limba maghiară. În ultimele cinci-șase decenii, școala și instrucția maghiară (precum, în mare măsură, și cea română) sînt eufemistic vorbind, aproximative. Ca să nu spun „pseudo”. Deci, ce instrucție, educație și cultură maghiară au generațiile de după al doilea război mondial? Apoi, la cultura maghiară clasică, chiar și modernă, au contribuit substanțial și nemaghiari (în primul rînd români, exemple sînt la îndemîna oricui).

Cine, cum, pe ce criterii ar putea atunci acorda „legitimația de maghiar”? (Care se vrea un privilegiu acordat de statul maghiar unor cetățeni aparținînd altui stat, recte cel român, în sensul că posesorul fericit al acestei legitimații ar beneficia, atât pe teritoriul Ungariei, cât și pe cel al României, de multiple avantaje, inclusiv economice).

Statul român sprijină intens – prin burse de studii, cărți, logistică pentru învățămînt și cultură, prin personal didactic, prin publicații și edituri, unele finanțate din România – comunitatea românilor din afara granițelor actuale ale țării, în special pe cele din Basarabia și Bucovina. *Nota bene*, fără a le atribui sau

cere acestora o legitimație de român. Fără, și mai important, a le crea privilegiu economic (drepturi temporare de muncă în România, prime de natalitate etc.) Acest lucru este legitim. Acest lucru îl poate promova cu deplină îndreptățire și Ungaria, inclusiv pentru maghiarii din România. Și cred că o și face, dovadă fiind înființarea cu sprijinul statului ungar a primei universități particulare în România. Totuși, cuiul lui Pepelea, în *Legea statutului maghiarilor din afara Ungariei*, care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2002, este buclucașă „legitimație de maghiar”. După noi, problema nu este cine să o elibereze (din România sau din Ungaria), ci ce (cine) este un maghiar? Un maghiar, firesc, din afara Ungariei? Răspunsul, după noi, cel mai năstrușnic vine, culmea, de la guvernul român. Chiar de la șeful lui, domnul Adrian Năstase. Ieșirea din încurcătură, după domnul prim-ministru Adrian Năstase, ar fi următoarea: maghiari sînt cei înscrși în UDMR. Adică, deocamdată, cîteva sute de mii de cetățeni români (din cei un milion și jumătate de maghiari din România, potrivit ultimului recensămînt). Din două, una: ori se propune o discriminare a majorității maghiarilor care nu

se identifică acum cu UDMR ori, dimpotrivă, se are în vedere, chiar de la București, umflarea rapidă a acesteia, pînă la identificarea cu cifra de maghiari din recensămînt (un milion și jumătate sau chiar mai mult, dacă ținem cont de tendința unor mari colective de muncă, cum e cel din Reșița, de a se înscrie, în corpore, pe lista pentru „legitimația de maghiar”, spre a primi un loc de muncă sigur și bănos în Ungaria, în lipsa unui similar în România).

Am avea astfel, la alegerile din 2004, cel mai mare partid din România, mult peste balena politică numită PSD – UDMR. Amîndouă variantele sînt deop-

trivă ridicole, absurde, stupide.

Soluția este una simplă, revenirea la bunul simț: protecția legitimă a minorităților de către țara-mamă în domeniile purtătoare de identitate: limbă, cultură, învățămînt, religie. Și nu mai mult.

(Preluat cu consimțămîntul autorului, din revista 22 / 2001, anul XII, nr. 44)

Simboluri arădene

Un important simbol al conștiinței istorice a maghiarilor se găsește la Arad, ridicat fiind în memoria generalilor martiri ai revoluției și luptei libertății naționale din 1848–49. În fața monumentului din Arad își apleacă capul și românii din Ungaria. La obeliscul luptătorilor libertății poporului maghiar an de an se depun coroane de flori și din partea reprezentanței noastre românești pe țară. Prezența delegației politice a românilor din Ungaria la aceste evenimente cu o profundă semnificație în conștiința națională a maghiarilor de pretutindeni exprimă fidel sentimentele de bună credință a tuturor românilor de la noi. În armatele generalilor martiri de la Arad au luptat cu dăruire pentru libertate și honvezi români recrutați de prin satele, orașele noastre, Micherechi, Chitighaz, Apateu, Leta, Giula.

Coroanele noastre de flori își au locul lângă jerbele altor neamuri.

Imi amintesc, cu ani în urmă, într-o zi de toamnă târzie, la sfîrșit de noiembrie 1996, delegația Asociației de prietenie maghiaro-română din Pécs, aflată în vizită la Arad, după ce a depus flori la monumentul celor 13 generali martiri ai poporului maghiar, a ținut de cuviință să păstreze un moment de reculegere și în fața amintirii lui Avram Iancu. Statuia luptătorului român de la 1848–49 se află într-un frumos parc din orașul de pe malul Mureșului.

N-am auzit despre vreo ocazie, când o delegație a românilor din Ungaria s-ar fi oprit măcar o dată la statuia din Arad a remarcabilei personalități a istoriei poporului român, Avram Iancu.

-frățean-

Consider că aceasta trebuia să fie ideea și premisa, de la care ar fi trebuit să pornească articolul din Foia r., nr. 41/2001, cu titlul „Dreptul la educație este șansa fericirii”?

În schimb, de la bun început autoarea articolului susține altceva: *„Un om învățat este oricând un partener mai fidel în viața de familie, un părinte mai responsabil, un coleg de muncă mai conștiincios, un cetățean de încredere pentru societate și nu în ultimul rând un mădular în trupul lui Hristos, vrednic de orice lucrare bună.”*

După părerea mea, această afirmație este atît nebiblică, cît și nerealistă.

De ce este nebiblică? Pentru că nici un verset din Sfânta Scriptură nu confirmă acest gînd. Cum ar putea fi biblică această afirmație? Poate în felul următor: Un mădular sănătos în trupul lui Hristos (un creștin autentic, nu numai cu numele) este oricând un partener mai fidel în viața de familie, un părinte mai responsabil, un coleg de muncă mai conștiincios, un cetățean

Frica de Domnul este începutul înțelepciunii

„Iată frica de Domnul, aceasta este înțelepciunea, depărtarea de rău, este priceperea.”

(Iov 28.28)

„Frica Domnului este începutul științei.” (Proverbe 1.7)

de încredere pentru societate, și nu în ultimul rînd în Via lui Hristos este vrednic pentru orice lucrare bună.

De ce este nerealistă? Pentru că nu corespunde vieții contemporane. Prin cîteva exemple, să luăm aminte la viața oamenilor învățați și să vedem, dacă are dreptate autoarea. Am ales în primul rînd politicieni, pentru că ei sînt mai mult în centrul atenției. Dar dacă ne vom uita fiecare în microsocietatea noastră, ne vom da seama că și oamenii învățați sînt tot oameni... Să luăm pe rînd constatările afirmației ei!

„Un om învățat este oricând un partener mai fidel în viața de familie.” Să fie oare adevărat acest lucru? Cei mai mulți ne mai adu-

cem aminte de Bill Clinton, fostul președinte al SUA (de altfel de religie baptistă) și de scandalul pricinuit de relația lui extraconjugală cu Monica Lewinsky, secretara din Casa Albă.

În luna septembrie, SUA l-a trimis ca ambasador pe bărbatul Michael Guest – așa se zvonește – pe cel mai pregătit diplomat pe care l-a avut vreodată la București. Numai că partenerul de viață cu care a sosit în capitala României este tot un bărbat. Ciudată viață de familie...

Nici ministrul sporturilor din Ungaria Deutsch Tamás nu este un model al fidelității. Fără nici o jenă, a recunoscut (măcar a recunoscut!) că unei secretare din Parlament „i-a lăsat” un copil, dar a asigurat publicul că se va îngriji de el...

„Un om învățat e oricând un părinte mai responsabil.” Cu cîțiva ani în urmă, în locuința fiului lui Szűrös Mátyás, fostul președinte al Ungariei, a fost găsit un depozit de arme. Întrebat de ziaristi despre actele ilegale ale fiului, tatăl a răspuns: nu sînt responsabil de faptele fiului meu.

O altă personalitate cunoscută, fost deputat parlamentar Vancsik Zoltán, (decedat cu cîteva luni în urmă) a adoptat o poziție similară, cînd poliția a găsit droguri în mașina fiului său: fiul meu este deja de 18 ani, nu mai sînt responsabil de ceea ce face.

„Un om învățat este oricând un coleg de muncă mai conștiincios și un cetățean de încredere pentru societate.” Fără număr sînt cazurile de delapidare, abuz de serviciu, evaziune fiscală, pe care le-au comis oameni învățați. Nu are rost să dau aici cazuri concrete. Deschizînd radioul, televizorul, citind ziarele, zilnic ne inundă știri și relatări de acest gen.

Unii susțin că tragedia țărilor est-europene din ultimii zece ani a fost distrugerea economiei de dragul privatizării. Multe fabrici și întreprinderi au fost ruinate, falimentate intenționat – mulțimile de muncitori au fost dați afară – ca apoi „oameni învățați” să le cumpere pentru bani mărunți. Să nu mai vorbim despre faptul că azi corupția a atins cote nemaipomenite în toate domeniile vieții.

„Un om învățat e un mădular în trupul lui Cristos, vrednic pentru orice lucrare bună.” Apostolul Pavel îi scrie lui Timotei, colaboratorul său misionar următoarele: *„Din pruncie cunoști Sfintele Scripturi, cari pot să-ți dea înțelepciunea care duce la mîntuire, prin credința în Hristos Isus. Toată Scriptura este însoțită de Dumnezeu și de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în neprihănire, pentru ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrșit și cu totul destoinic pentru orice lucrare bună.”*

Apostolul Pavel nu apreciază pregătirea laică pe care ar fi avut-o Timotei, nici școlile lumesti pe care le-ar fi absolvit, ci „doar” cunoștințele lui în Sfintele Scripturi. Cu alte cuvinte, Pavel spune că un om al lui Dumnezeu numai așa poate fi destoinic (pregătit) pentru orice lucrare bună, dacă va cunoaște în aprofundime Scripturile. Dar nici cunoștințele biblice în sine nu sînt suficiente. Nu întîmplător zice Pavel că *„...Sfintele Scripturi, cari pot să-ți dea înțelepciunea...”* De ce? Pentru că degeaba chiar și o bună cunoaștere a Bibliei, dacă nu este frică de Domnul. Din păcate, realitatea ne stă la dispoziție cu exemple dureroase. Jesse Jackson, pastor baptist de culoare din SUA, un recunoscut luptător pentru drepturile omului, s-a

încîlcit și el în aventuri extraconjugale cu secretara fundației fondate de el. Și care a fost rezultatul? Un copil ilegitim. Nu demult și presa maghiară s-a ocupat de scandalul provocat de agresivitatea sexuală a unor preoți catolici, exercitată asupra măicuțelor, în unele părți ale lumii. Tot în anul acesta am putut citi despre un preot francez care a violat un băiat minor. Scandalul a fost și mai mare cînd, după mulți ani, s-a descoperit că episcopul, superiorul acestui preot a știut de porcăriile subalternului său, dar n-a luat nici o măsură, preotul rămînînd în slujbă încă mulți ani de zile.

Cu cele de mai sus nu vreau să zic că nu avem nevoie de educație laică. Însă cu privire la învățămîntul public obligatoriu avem amintiri și experiențe rele din era comunistă. În școlile statului am fost învățați că nu există Dumnezeu, rai și iad. În acest fel au crescut generații fără frică de Dumnezeu și consecințele sînt foarte grave. Consider însă că un creștin autentic se va strădui să-și îmbogățească permanent cunoștințele, să fie bine educat, ca să poată fi un membru sănătos al societății.

Să nu uităm însă ce spune Eclesiastul: *„Mi-am pus inima să cunosc înțelepciunea și să cunosc prostia și nebunia. Dar am înțeles că și aceasta este goană după vînt. Căci unde este multă înțelepciune, este și mult necaz și cine știe multe, are și multă durere”* (Ecl. 1.17,18.)

Există o înțelepciune, care nu este goană deșartă. Aceasta este frica de Domnul. Biblia afirmă că nu numai începutul, ci și sfîrșitul înțelepciunii este frica de Domnul. *„Să ascultăm dar încheierea tuturor învățăturilor: teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile lui! Aceasta este datoria oricărui om.”* (Eclesiastul 11:13)

Biblia ne mai atrage atenția că și fericirea noastră depinde de frica de Domnul: *„...Fericie de omul care se teme de Domnul și care are o mare plăcere pentru poruncile lui.”*

(Psalmi 112:1)

Gheorghe Ruja

Să ne frămînte rîvna față de Dumnezeu

La sfîrșitul săptămîinii trecute, duminică după-masă, la 18 noiembrie, membrii Bisericii Pentecostale din Micherechi, împreună cu alți musafiri, au avut bucuria a lua parte la un serviciu divin deosebit. Deosebit, pentru că pastorul care a vestit Evanghelia a ajuns în comunitatea lor de la o distanță foarte mare. Pastorul Brad Jones de la Asociația Creștină Waverley trăiește în Australia. Biserica, în care îl slujește pe Domnul și dînsul, ocupîndu-se cu tineri între 18 și 35 de ani, are 4000 de membri. Mulțumită cunoștinței și prieteniei cu fratele Durkó Albert, pas-

torul Bisericii Pentecostale din Micherechi, fratele Jones a dorit să viziteze și să facă cunoștință cu credincioșii micherecheni.

Baza predicii rostite de fratele Jones a fost cîteva versete din Sfînta Scriptură, din cartea Numeri 25:1-13, iar îndemnul cuvintelor a fost ca fiecare să se cerceteze pe sine însuși și să-și măsoare focul inimii. Oare cît sîntem noi de credincioși? Cîtă învîna avem în noi față de Dumnezeu? Și în ce măsură ne dăruim viața noastră ne mîna Domnului? Important este să ne frămînte rîvna față de Dumnezeu. Janet Cefan

Corul bisericii Maranatha din Arad duminică va fi la Micherechi și Chitighaz

Duminică, la 25 noiembrie, bisericile baptiste din Micherechi și Chitighaz vor primi un grup de frați din Arad, corul Bisericii Baptiste Maranatha. Corul din Arad va vizita în timpul zilei atît chitighăzenii, cît și micherechenii, pentru a lăuda împreună numele Domnului. Serviciile divine vor începe la Micherechi la ora 9.00, iar la Chitighaz după-masă, la ora 15.00.

R. R.

Maria Iuhas Radici

(1927-2001)

*„Iată acela pe care îl iubești
este bolnav” (Ioan 11,3)*

Toate alte patimi, ce se întâmplă înăuntrul omului, oricât vor fi de puternice, le mai poate tăinui de către alții cel ce le primește, iar dragostea cea mare pe care o are cineva către altul, n-o poate ascunde.

Oare de unde vom începe a relata firul unei mari dureri ce a cuprins sufletul familiei Iuhas din Micherechi, care a condus spre cele veșnice pe iubita lor soție și mamă Maria Iuhas, născută Radici, la numai 74 de ani, după o lungă și grea suferință. Biserica ne învață că, după moarte, omul merge în cer sau în iad, după faptele lui. Dar ne mai dă o nădejde și ne spune că noi, după moarte, petrecem cu cei vii de pe pământ, dar aici, în Biserică. De acum, sufletul acestui bun creștin face parte din Biserica nevăzută a celor din veșnicie, dar este și împreună cu noi, cu cei vii.

De aceea, mai ales familia și cei dragi, căutați să călcați pe urmele soției și mamei dumneavoastră, credința ei o știți, faptele ei bune le cunoașteți, chipul ei blând și senin să nu-l uitați niciodată, fiindcă, iată, mama voastră pleacă la ceruri, avându-l pe Hristos de ajutor, căci s-a pregătit de plecare.

Îi mai puteți da un ajutor ca să se apropie și mai mult de Iisus Hristos, atunci când călcați pragul sfintei biserici sau când vă plecați genunchiul pentru rugăciune și o veți pomeni în rugăciunile voastre, ca Bunul Dumnezeu să o așeze pe această bună creștină în Împărăția Sa, unde îngerii cântă cu noi imn de laudă Celui ce Vine, nu peste mult timp, din nou să se nască în ieslea Betleemului.

Cunoscând faptele vieții sale, suntem încredințați că Mântuitorul îi va da cununa dreptății, fiindcă lupta cea bună a luptat și călătoria vieții pământești a săvârșit, rugându-l totodată pe Domnul Hristos să-i așeze sufletul acolo sus în ceruri, în locul unde nu este înfrângere, ci veșnică odihnă, în vecii vecilor. Amin.

Pr. Florin Olteanu

Sfântul Antonie de la Iezeru-Vîlcea

(23 noiembrie)

Acest fericit părinte Antonie era de neam român și a trăit pe vremea binecredinciosului voievod Matei Basarab și a voievodului martir Sfântul Constantin Brâncoveanu. A crescut în dreapta credință, mergând de mic la Sfânta Biserică, unde își găsea desfătarea sufletească. Înaintând cu vârsta, a ajuns preot, spre slava lui Dumnezeu și bucuria duhovnicească a părinților săi.

Lăsând desfătarea lumii acesteia, a îmbrățișat viața monahicească în prea frumoasa pustie de la Schitul Iezeru, în ținutul Vîlcii. Aici Cuviosul Antonie s-a arătat dintru început foarte singurcios la toată osteneala și asprimea vieții mănăstirești. Atît de mare era nevoița sa, încît celorlalți viețuitori din chinovie li se părea că fericitul Antonie ar fi în trup duhovnicesc.

Dorind să sporească nevoițele sale, cu blagoslovenia egumenului mănăstirii a mers la episcopul locului, Ilarion, să-i ceară binecuvîntarea să plece în Muntele Athos. Episcopul, cunoscîndu-l că este mo-

nah îmbunătățit și poate fi multora de folos aici, a stăruit ca el să rămînă în țară. Deci, întorcîndu-se Cuviosul la Schitul Iezeru și văzînd că Biserica se ruinează, s-a umplut de rîvnă și, cu ajutorul lui Dumnezeu, al episcopului Ilarion și cu agoniseala lui a reînnoit sfîntul locaș.

După multe nevoițe, Cuviosul Antonie s-a aprins de dorul pustniciei, pentru care fapt, cu binecuvîntarea egumenului său, a ieșit din schit și, cercetînd mai îndeaproape pustia, a găsit o peșteră mică într-o stîncă. Acolo, singur a săpat o bisericuță în care s-a rugat neîncetat ziua și noaptea. Unîtorul de oameni, diavolul însă, i-a adus multe ispite și supărări, dar pe toate le-a biruit cu darul lui Dumnezeu, cu rugăciunea și neîncetata lucrare. Cine poate să spună privegherile Cuviosului de toată noaptea, postirile și plecaciunile genunchilor săi?

Cuviosul Antonie era mic de stat și gîrbov de bătrînețe, cu barba deasă, scurtă și destul de albă, vesel la căutătură, avea obra-

zul frumos, era puțin iute din fire și lesne iertător. Îmbrăcămîntea sa era simplă și numai cele de trebuință purta.

Pentru înfrînarea trupului purta un brîu din lanțuri de fier împrejurul său, iar hrana sa o lua abia la al nouălea ceas și atunci numai pîine uscată și apă, dar acelea cu măsură. Vin și băutura amețitoare nu a gustat niciodată. Pe pat nu dormea, ci numai pentru osteneală stătea rezemat de niște pietre. Lacrimile nu-i lipseau din ochi niciodată la rugăciune.

Cu harul lui Dumnezeu, Cuviosul cunoscînd că trecerea din lumea aceasta îi este aproape, a chemat pe ucenicul său Nicolae, cu patruzeci de zile mai înainte și i-a spus în taină: „Sfîrșitul mi s-a apropiat. După ieșirea sufletului, să te nevoiești să pui trupul meu în gropnița pe care eu am săpat-o aici în piatră”.

După patruzeci de zile, îmbolnăvindu-se Cuviosul, vorbind în pace cuvinte de învățătură pentru suflet, a adormit în Domnul.

(Din „Viețile sfinților”)

SFINȚII ROMÂNI

Cuviosul Antipa de la Calapodești (10 ianuarie)

Sfîntul Ierarh Calinic de la Cernica (11 aprilie)

Sfinții Ierarhi Mărturisitori Ilie Iorest, Sava și Iosif din Maramureș (24 aprilie)

Sfîntul Mucenic Ioan Valahul (12 mai)

Sfîntul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava (2 iunie)

Sfîntul Ierarh Ghelasie de la Rîmeți (30 iunie)

Sfîntul Ierarh Leontie de la Rădăuți (1 iulie)

Dreptcredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfînt (2 iulie)

Cuviosul Ioan Iacob de la Neamț (5 august)

Cuvioasa Teodora de la Sihla (7 august)

Sfinții Martiri Brâncoveni: Constantin Vodă, Constantin, Ștefan, Radu, Matei și sfetnicul Ianache (16 august)

Cuviosul Ioan de la Prislop (13 septembrie)

Sfîntul Ierarh Iosif cel Nou de la Partoș (15 septembrie)

Sfîntul Ierarh Martir Antim Ivireanul (27 septembrie)

Sfinții Preoți Mărturisitori Ioan din Galeș și Moise Macinic din Sibiel, cuvioșii Ieromonahi Visarion și Sofronie de la Cioara și Oprea Nicolae din Sălișteța Sibiului (21 octombrie)

Cuviosul Paisie de la Neamț (15 noiembrie)

Cuviosul Antonie de la Iezeru-Vîlcea (23 noiembrie)

Cuviosul Daniil Sihastrul (18 decembrie)

SFINȚII ALE CĂROR MOAȘTE SE AFLĂ ÎN ROMÂNIA

Sfîntul Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava (2 iunie), aflat în biserica Mănăstirii cu același nume

Sfîntul Mare Mucenic și Tămăduitor Pantelimon (27 iulie)

Cuvioasa Paraschiva cea Nouă, aflată în catedrala mitropolitană din Iași (14 noiembrie)

Cuviosul Dimitrie cel Nou din Basarabi, aflat în catedrala patriarhală din București (27 noiembrie)

Cuviosul Grigorie Decapolitul, aflat la mănăstirea Bistrița din Oltenia (20 noiembrie)

Sfînta Mucenică Filofteia, aflată în parclisul de la Curtea de Argeș (7 decembrie)

Sincere mulțumiri

tuturor acelor care au fost alături de noi în acele momente grele ale dureroasei despărțiri de aceea care a fost

MARIA JUHÁSZ născută RADICS

trecută în neființă la vîrsta de 74 de ani, înmormîntată la 14 noiembrie a.c., lăsînd în sufletele noastre numai lacrimi și un dor nesfîrșit.

*Soțul Ștefan, fiul Tibi, nora Anușa
și nepoata Annácska*

COMUNICATUL

Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria

Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria mulțumește tuturor credincioșilor, care în anul 2000 au donat 1 la sută din impozitul pe venit lor personal al anului 1999 Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria.

Suma acumulată, 1.263.044 forinți (un milion, două sute șazececi și trei de mii, patruzeci și patru forinți), a fost folosită pentru acoperirea cheltuielilor de funcționare a Episcopiei.

Consiliul Eparhial

File de istorie pentru copiii români

19

Descendenți din boierimea de țară de pe meleagurile argeșene, adânc înrădăcinată în trecut, Brătienii se încuscreau cu vechile familii ale Vlădeștilor, Baloteștilor și Tigvenilor, ei înșiși fiind o ramură a Vlădeștilor. Au intrat pe scena politică a țării românești prin talentații fii Dumitru și Ion, ai stolnicului Dincă Brătianu, revoluționari la 1848 și făuritori – alături de alți colegi de generație, precum Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, C.A. Rosetti, ș.a. – ai României moderne.

Vechimea și genealogia familiei au preocupat și pe unii membri ai săi. Filiația din secolele XVIII-XIX este cunoscută, însă creează probleme reconstituirea spiței celor din veacul al XVII-lea. Neamul începe cu *lane iuzbașa ot Brătieni*, trăitor în a doua jumătate a acestui secol.

Enache pîrcălabul sin lane iuzbașa ot Brătieni figurează ca martor într-un zapis din 23 iunie 1677, prin care Eftimie, fiul lui Radu logofătul din Brătienii de Sus, vindea lui Todoran din Aninoasa, fost mare

comis, o țigancă pe nume Anca. În arborele genealogic al Brătienilor, alcătuit de George D. Florescu, legătura dintre *lane* (*lanache*) pîrcălabul și *lane iuzbașa* (șeful a o sută de oșteni) este redată printr-o linie întreruptă. Pe temeiul documentului menționat, se poate afirma că această filiație este sigură și putem, așadar, trece la veriga următoare: al cărui fiu era *lane iuzbașa*?

Conform unui document din 1634, aflăm că un așa-numit Dima Grecul din Brătieni și soția sa, Stanca, au avut trei fii: Ianiu, Mușat și Vasile. Acest *Ianiu* ar putea fi una și aceeași persoană cu *lane iuzbașa ot Brătieni*, ceea ce ar urca spița Brătienilor cu încă o generație. Perpetuarea de-a lungul a patru generații a prenumelui *lane* cu variantele *Iene*, *Ene*, *Ianiu* și care se regăsește, de fapt, și în prenumele lui Ion C. Brătianu și al lui Ionel Brătianu, ar putea fi, poate, un indiciu al obârșiei grecești a spiței Brătienilor, prin descendența lor din Dima Grecul, de la începutul secolului al XVII-lea. Pare, așadar,

Serialul nostru conceput în ajutorul elevilor, dar în primul rând în sprijinul cadrelor didactice care au în vedere predarea cunoștințelor de cultură și civilizație românească, vă va însoți și în noul școlar. Vă dorim o activitate cât mai rodnică, adăugînd următoarea precizare: scurtele „lecții” de istorie au la bază în primul rând – cum este și normal – lucrări ale istoricilor români, apărute după 1990; la sfîrșitul serialului (în luna decembrie), vor fi prezentate pe scurt aceste lucrări și autorii lor.

foarte probabil ca Dima Grecul din Brătieni să fie primul strămoș pe linie masculină al Brătienilor.

Dumitru și Ion au fost cei dintii dintre Brătieni care s-au afirmat ca adevărați făuritori ai României moderne. Pînă în primăvara anului 1848, cînd se vor reîntoarce în patrie, cei doi frați și, mai ales, Dumitru au stat ani îndelungați în Franța, însă neconținut cu gîndul spre țara lor. Întoarcerea acasă a însemnat așezarea lor în primele rînduri ale luptătorilor pentru libertate și progres.

Ion C. Brătianu (1821–1891) pare un adevărat fondator de dinastie politică, ce de altfel va fi numită de unii „dinastia de la Florica”. Legatul său politic a fost dus mai departe de către cei trei fii ai săi: Ionel (1864–1927), Constantin

(Dinu) (1866–1950) și Vintilă (1867–1930), care au făcut parte și ei din grupul de vîrf al elitei liberale. Însuși Partidul Național Liberal aproape s-a identificat cu această familie, al cărei prestigiu politic întemeiat de frații Dimitrie și Ion C. Brăteanu a fost puternic consolidat și sporit în generația următoare.

Longevitatea și vitalitatea politică a familiei Brătianu acoperă întreaga epocă 1866–1947. De la gestul fondator al lui Ion C. Brătianu, care îl aducea în 1866 pe principele Carol în țară, pînă la dizolvarea PNL și arestarea șefului său, Dinu Brătianu, membrii acestei familii au ajuns să se confunde în mentalitatea publică românească cu purtătorii procesului de modernizare a țării.

Biografii paralele

Brătianu, Constantin I.C. (Dinu), inginer, n. 11 februarie 1866, la Florica. Este al doilea fiu al lui Ion C. Brătianu și frate cu Ion I. C. Brătianu și Vintilă B. A făcut studii de inginerie la Paris. Deputat, ministru de finanțe. Mort în 1950.

Brătianu, Dimitrie C., fratele mai mare al lui Ion C. Brătianu, n. 1818, în Pitești, mort la 1890. Membru în comitetul internațional al revoluționarilor, stabilit la Londra. Este unul dintre fruntașii partidului liberal român. Ministru de culte și ad-interim la lucrări publice.

Brăteanu, Gheorghe I., profesor de istorie medievală la Universitatea Iași, fiul lui Ion I. C. Brăteanu, n. 30 ian. 1898, în Ruginoasa, Baia. Doctor în filosofie, doctor în litere, membru corespondent al Academiei Române. Moare în 1958.

Brăteanu, Grigore, om politic, n. 1849 – m. 1893, nepot de frate al lui Ion Brăteanu. Doctor în drept, membru al Curții de apel din București, președinte al Ligii pentru unitatea națională a românilor.

Brăteanu, Ion C., celebru om de stat, membru al Academiei Române, n. 1821, la Pitești. A fost unul dintre fruntașii revoluției de la 11 iunie 1848. Exilat la Paris, lucrează pentru cauza României. Întors în țară, contribuie la unirea Principatelor sub Al. I. Cuza. Este cel care prima dată se întâlnește cu noul domnitor al României, Principele Carol de Hohenzollern, la Düsseldorf. Moare în 1891, pe moșia sa de la Florica. Însuflețit de un inflăcărat patriotism, ager la minte, plin de tact, Brătianu va rămîne în istoria modernă a României figura cea mai marcantă a generației de la 1848.

Brătianu, Ion I.C.C., membru al Academiei Române, fiul cel mai mare al lui Ion C. Brătianu, n. 1864, la Florica. Studii în Franța, deputat, ministru al lucrărilor publice, titular al afacerilor externe, ministru de interne. A prezidat marile evenimente politice de sub regele Ferdinand I: împrăștierea țărănilor, votul universal și intrarea în războiul pentru întregirea neamului. În timpul războiului mondial a fost sfetnicul cel mai de seamă al regelui Ferdinand. Este prim-delegat al României la Conferința de Pace. Moare și el imediat după stingerea din viață a regelui Ferdinand, în 1927.

Brătianu, Vintilă I.C., om politic, membru al Academiei Române, n. 1867. Al treilea fiu al lui Ion C. Brătianu. Diplomă de inginer la Paris. Secretar general la ministerul de finanțe, ministru de război, prim-ministru. A luat măsuri pentru stabilizarea leului. Șeful guvernului, pînă la venirea la putere a cabinetului lui I. Maniu. Moare în 1930.

„Cel dintii semn de civilizație într-o țară sînt șoselele, drumurile de fier și plutirea – spunea I.C. Brătianu. Își ilustra această idee cu pilde de la români, de la englezi și francezi. – Într-un moment de renaștere ca acela în care ne aflăm, ar trebui, ar fi politic chiar, ca cei dintii pași ce vom face în această viață nouă să fie de natură a dovedi lumii că sîntem și cu fapta strănepoții poporului uriaș, cum sîntem cu limba și cu numele, că cunoaștem ca dînsul care sînt cele dintii

condițiuni de civilizațiune și că avem energia de a le executa. Să pășim dar ca dînsii, să ne punem la luptă, unii cu brațele, alții cu știința și cu pungile... și să ridicăm șosele, să tragem drumuri de fier, să canalizăm rîurile, să zidim porturi și să organizăm companii de navigație.”

Întâlniri budapestane

Muzică rock cu interpreți români

Tânărul muzicant Vasile Ciotea și mai puțin tânărul Tiberiu Kozma au dat vine-rea trecută, la 17 noiembrie 2001 un concert de muzică rock de mare răsunet la Casa minorităților din strada Vármegye nr. 13 din Budapesta. Invitația celor doi interpreți de muzică ușoară a fost inițiativa lui Gheorghe Mihăiescu, președintele Autogovernării românești din sectorul V al Budapestei. Concertul extraordinar a fost anunțat cu ocazia deschiderii în plin centrul Capitalei a expoziției de artă plastică a doi pictori polonezi.

În fața numerosului public, Tiberiu Kozma a explicat prezența sa la spectacolul din Casa minorităților cu faptul că limba sa maternă este română. A absolvit Liceul românesc din Giula în anul 1975. Tiberiu Kozma și-a cucerit un nume de rezonanță în viața de muzică rock din Ungaria, fiind autorul numeroaselor slagăre, în primul rând din timpul ascensiunii

formației R-GO. Mai nou este omul de bază al formației No smoking.

Vasile Ciotea s-a remarcat cu cinci ani în urmă prin interpretarea cu totul modernă a muzicii de dans popular din Micherechi, transpunând melodiile de joc din sat într-un stil caracteristic muzicii rock. Cu doi ani în urmă a plecat la Budapesta pentru a-și încerca norocul. Mulțumită perseverenței și a talentului său, integrarea în societatea rockului din Capitală i-a reușit destul de bine, în prezent primind numeroase solicitări pentru armonizarea melodiilor diferitelor formații de frunte din rockul maghiar. Vasile Ciotea a lansat-o și pe tânără cântăreață Diana Domokos, eleva din clasa a IV-a a Liceul românesc din Giula, fiica mai mică a Mariei Stan din Chitighaz. La actualul spectacol din Budapesta, Vasile Ciotea ne-a mărturisit că îi este dor de Micherechi și se va reîntoarce cât de curând.

-frățean-

Număr-record de studenți români în SUA

Numărul tinerilor români care studiază în universitățile din SUA a atins cifra-record de 2.432, în anul academic 2000-2001, potrivit unei statistici realizate de programul AUAP (American Universities Admission Program). Față de anul 1997, numărul studenților români care urmează studii universitare, postuniversitare sau MBA (Master of Business Administration) a crescut în SUA cu aproximativ 1.000. Potrivit statisticilor, cei mai mulți studenți străini din universitățile americane sînt de origine asiatică (55 la sută), în timp ce procentul studenților europeni este de numai 15 la sută.

PRIMII, ULTIMII

* Când s-au aprins primele lămpi publice pe străzile din Buda și Pesta? – În anul 1777 (la Buda), în anul 1794 (la Pesta)

* Care a fost prima campioană olimpică? – Săgetătoarea engleză Q. Newall (la Londra în anul 1908)

* Câți ani a avut Liszt Ferenc la debutul din Ungaria? – A împlinit 11 ani (în 1823)

* Când s-a ridicat în aer primul aeroplan? – În anul 1903, cu frații Wright

* Care echipă a câștigat prima cupă FIFA? – Real Madrid

* Cine a fost ultimul rege al României? – Regele Mihai

* Când a fost ultima răscoală nobiliară maghiară? – În anul 1809

* Unde a fost ultimul loc de ședere al lui Mohamed? – În Medina, sfântul oraș al muzulmanilor

* Cine a fost ultimul voievod din Ardeal? – Apafi Mihály

A. Crișan

„În timpul practicii am îndrăgit copiii la nebunie”

Catedra de română a Universității Seghedin a pregătit generații întregi de profesori, studenții venind mai cu seamă din Liceul N. Bălcescu din Giula, dar și de peste hotare. De exemplu, în anul 2002 vor absolvi patru studenți din Ungaria, șapte din România și, nu în ultimul rând, două studente din Republica Moldova. Cel mai emoționant moment al ultimului an de studenție este practica pedagogică de predare în diferite școli generale. Inga Panco, româncă din Republica Moldova, a ales Școala Generală Română din Giula pentru a-și face practica obligatorie.

– Inga, cu aproape patru ani în urmă ai venit din Bălți, din Republica Moldova, pentru a-ți continua studiile la secția rusă-română, în cadrul Universității Seghedin. Cum ai ajuns să înveți într-o țară străină?

– Am ajuns aici prin Ambasada Ungariei de la Chișinău. Deoarece ambasadorul Ungariei îl cunoaște personal pe domnul Gheorghe Petrușan, șeful catedrei noastre, mi-a fost deschisă poarta să vin în Ungaria. Am venit să văd o bucată din Europa, pentru că din Moldova e foarte greu să mergi în străinătate, să faci studii în altă țară. Doar foarte puțini tineri reușesc să ajungă în România, pentru care sînt foarte bucuroși. Nu avem posibilități, pentru că sau trebuie să fii foarte deștept, sau trebuie să ai foarte mulți bani ca să ajungi în străinătate.

– Dacă arunci o privire înapoi, cum ți se par anii petrecuți aici?

– În primii doi ani nu mi-au plăcut în Ungaria. Nu mi-a plăcut nimic. Nu mi-a plăcut orașul, nu mi-a plăcut lumea care mă înconjoară. Mă simțeam în depresie, eram într-o depresie adîncă. Nu mi-am găsit prie-

tenii cei care să-mi fie aproape de suflet, să mă înțeleagă, să mă ajute. Sufletește nu mă puteam acomoda orașului și unguirilor. Cel mai mare obstacol era că nu

– În perioada 12-16 noiembrie ai petrecut o săptămână printre elevii din clasele 7-8 ai școlii românești din Giula. Cum te-ai simțit în „haine” de profesoară?

Discuții metodice de predare cu profesoara mentor

cunoșteam limba, nu mergeam nicăieri, nu ieșeam nicăieri, nu făceam nimic altceva decît mergeam la școală și înapoi. Acuma știu în ce cerc ar trebui să mă învîrt, unde ar trebui să-mi caut prieteni, cu cine ar trebui să mă împrietenesc, cu cine nu. Dar școala a mers bine totdeauna, nu m-am plîns niciodată. Acum, de doi ani deja, îmi place totul. Iubesc orașul, am mulți prieteni, am învățat limba maghiară, mă pot exprima ungurește. Facultatea îmi place foarte mult, pentru că mă interesează obiectele pe care le învățăm. De exemplu, acum cel mai mult îmi place obiectul cunoștințe minoritare, pentru că este interesant și important chiar și pentru o cultură generală. La noi în Moldova, la facultate, româna este altcumva, are foarte multe obiecte de predare: istorie literară, critică literară, lingvistică, introducerea literaturii, istoria limbii vechi, istoria literaturii vechi, analiza de texte literare și se predă destul de aprofundat istoria universală.

– Când am intrat prima dată în clasă, mă simțeam ca printre prieteni. Am simțit un fel de energie bună pe care mi-o trimiteau copiii, și la care am răspuns și eu cu astfel de energie. Întîlnindu-se aceste energii, au produs un șoc, datorită căruia ne-am simțit foarte bine. De la bun început m-am simțit foarte bine, la care m-a ajutat mult și profesoara mea mentor, Maria Rocsin Farkas. Nu aș putea să zic că am avut mari emoții sau că îmi era frică. Elevii, după maximum 10 minute, m-au primit și m-au simpatizat, precum și eu i-am simpatizat la rîndul meu. Puțin îmi era frică de clasa a opta, pentru că ei au 14 ani, sînt mai mari. M-am îngrijorat că poate nu vor fi activi sau nu mă vor înțelege așa cum vreau eu. Dar din fericire, nu așa s-a întîmplat.

Ceea ce am observat de la bun început a fost că sînt mari deosebiri între copiii români din Ungaria și copiii români din Moldova. La noi sînt copii care sînt foarte bine educați, dar numai puțini. Unii sînt foarte obraznici, se urcă pe bancă în timpul orei ș.a.m.d. Aici, în schimb, toți copiii sînt răbdători, chiar dacă îi țin în clasă în timpul pauzei două minute, pentru că să le zic tema de casă. Ei stau cumînți în bănci și mă ascultă. La noi nu este așa ceva. Dacă sună, toți ies la pauză.

– Ce planuri ai după obținerea diplomei de profesoară?

– Aș vrea să fiu cu ade-vărat profesoară. Iubesc copiii, i-am îndrăgit la nebunie. Nu știu unde, nu știu cum, dar este sigur că vreau să lucrez în acest domeniu.

Rita Ruja

La ora de gramatică

„Șanse de coexistență în regiunea carpatică în secolul XXI”

La invitația organizatorilor, am avut ocazia să mă întâlnesc – în cadrul unui program liber – cu participanții la conferința ce avea titlul de mai sus. Discuțiile avute au fost deosebit de interesante, de aceea consider că articolul pe care vi-l propun spre publicare, prin actualitatea problemelor pe care le abordează, va continua seria dezbaterilor cu privire la unele aspecte referitoare și la viitorul învățămîntului nostru.

Rodica Müller,
KÁ OKSZI - Budapesta

În organizarea Consiliului Europei și a Ministerului Maghiar al Învățămîntului, la Budapesta s-a desfășurat în perioada 2-7 octombrie, o conferință internațională la care au participat profesori de istorie și de științe sociale din 8 țări: Austria, Croația, Iugoslavia, România, Slovacia, Slovenia, Ucraina și Ungaria.

Participanții și-au propus să analizeze modul și măsura în care evenimente semnificative din istoria țărilor situate în bazinul carpatic sînt reflectate în manualele de istorie existente în aceste țări. Pentru aceasta, organizatorii au invitat participanții să aducă la Budapesta manuale de istorie și să prezinte studii cantitative și calitative referitoare la informațiile privind isto-

ria vecinilor pe care acestea le conțin.

Concluzia a fost una singură: cu foarte puține excepții, manualele de istorie nu reflectă evoluțiile socio-culturale semnificative ale vecinilor, referirile sînt generale și vagi, accentuînd în special evenimente și situații de conflict. Prezumția inițială – privind cunoașterea reciprocă superficială, dominată de prejudecăți, ca și prezența unei viziuni asupra predării-învățării istoriei care lasă prea puțin loc evenimentului pozitiv sau celui ținînd de existența cotidiană – s-a confirmat.

În acest fel, o imagine vie, umană, asupra apropiierilor sau asemănărilor, tendințelor convergente sau asupra confluențelor culturale exis-

tente între popoarele din zonă este greu – sau aproape imposibil – de construit.

Pentru a permite o corelare aproximativă a acestor caracteristici a manualelor de istorie cu ceea ce s-a presupus a fi o consecință a ei – anume, că tinerii din aceste țări au cunoștințe extrem de sumare despre trecutul și prezentul vecinilor lor, că aceste cunoștințe provin din surse informale, fiind, în general, deformate prin stereotipuri culturale și prejudecăți, organizatorii au elaborat un chestionar, pe care fiecare participant l-a aplicat în țara lui, elevilor săi.

Sub aspectul corectitudinii științifice a elaborării, ca instrument de cercetare sociologică, chestionarul a avut suficiente aspecte discutabile, așa încît rezultatele lui nu au putut fi considerate valide. Ca pretext pentru dezbateri, el a evidențiat însă anumite „zone sensibile”, pe care profesorii de istorie și de științe sociale ar trebui să le abordeze într-o altă manieră decît cea în care au făcut-o pînă acum; în raport cu schimbările la nivelul vieții cotidiene pe care dinamica economică, informațională și

culturală europeană le produce în mod accelerat, discursul istoric – încă dependent de concepte și paradigme impregnate de ideologii înalt inerțiale – riscă să devină inactual și risperant.

Răspunsurile elevilor români nu au făcut notă aparte; la fel ca și tinerii din celelalte țări, ei ar prefera să trăiască în țări din Europa Occidentală și nu în cele din zona sud-estică a continentului nostru, nu au cunoștințe sau preocupări referitoare la comunitățile românești care trăiesc în țările vecine, nu asociază conceptelor de „identitate națională”, „națiune”, „minoritate etnică” sensurile cu care aceste concepte sînt utilizate în literatura de specialitate, știu foarte puțin sau nimic despre cultura, tradițiile și modul de viață al vecinilor lor.

Or, în astfel de condiții, șansele de coexistență și de bună vecinătate sînt modeste; cresc, în schimb, riscurile neînțelegerilor și chiar ale conflictelor.

Evident, o astfel de problemă nu se soluționează prin includerea în manualele de istorie a unor noi capitole, care să încarce mai

mult conținutul și așa destul de extins al acestora. O posibilă soluție ar fi colaborarea internațională a profesorilor din regiune și crearea de oportunități pentru elevii din diferite țări de a se întâlni și cunoaște în mod nemijlocit. Convingerea exprimată deschis de toți participanții a fost aceea că numai cunoscîndu-se și desfășurînd anumite activități împreună tinerii pot dobîndi încredere unii în alții și pot să-și formeze o imagine corectă unii despre ceilalți.

După cîteva zile, în care m-am bucurat să cunosc oameni de care mă leagă aceleași preocupări profesionale și aceleași aspirații umane, m-am întors de la Budapesta cu două proiecte pentru elevii mei:

– un parteneriat cu elevi de la Liceul „Rákóczi” din Budapesta;

– un parteneriat cu elevi din Belgrad și Bratislava.

Sper ca ele să fie pentru toți un exercițiu util în învățarea acelei lecții de care depinde viitorul fiecăruia: bună vecinătate și conviețuire pașnică.

prof. Florina Oțet
Colegiul Național
„Andrei Șaguna”, Brașov

La ordinea zilei: iarăși programele-cadru

În ziua de vineri, 23 noiembrie, s-a convocat la sediul Autogovernării pe Țară a Românilor din Ungaria o nouă consfătuire care urmează să dezbată probleme de actualitate, legate de traducerea în practică a programelor-cadru la disciplinele specifice din învățămîntul românesc. Cultura și civilizația românească este obiectul de studiu căruia îi va trebui acordată o mare preocupare, dat fiind că asigură bazele cunoașterii și autocunoașterii românilor din Ungaria. La consfătuirea în discuție au fost invitați directorii școlilor noastre, profesorii care predau aceste discipline, precum și, înainte de toate, doamna Ana Oros Simon, șefa departamentului de resort. Consfătuirea oferă o platformă de discuție la marginea manualelor existente sau în curs de elaborare.

Dacă vrei să vă exprimați nuanțat în limba română...

„Această lucrare este un ghid care cuprinde în formă bilingvă un mare număr de enunțuri folosite în comunicarea orală impersonală, dar nu se confundă cu ghidul de conversație, deși are unele trăsături comune cu acesta. Ghidul de conversație cuprinde mai ales cuvinte și enunțuri folosite în anumite domenii ale vieții cotidiene (...) În ghidurile de conversație există și așa-numitele „expresii uzuale”, grupate sub titluri ca „Prezentare”, „Cerere”, „Mirare” etc. Acestea se găsesc și în cartea noastră, deoarece, conform denumirii din teoria comunicării, sînt „acte de vorbire”. Noi ne ocupăm exclusiv cu acestea...”

Iată intenția autorilor Andrei Gancz și Margareta Gancz cînd s-au angajat la realizarea amplului *Ghid al comunicării român-maghiar și maghiar-român*. Iar cele aproape 450 de pagini ale fiecăruia dintre cele două

volume, dovedesc că autorii și-au luat intenția în serios. Ei au întocmit un ghid temeinic, folosind un limbaj proaspăt, chiar „la zi” atunci cînd au transpus dintr-o limbă în alta nu numai cuvinte, ci expresii, locuțiuni, propoziții într-un context uzual, practic, așa cum se folosește în cotidian. Cele două volume apărute în acest an la Editura DACIA din Cluj pot fi recomandate cu bună încredere.

Aveți cunoștințe de bază

în limba română/maghiară, dar nu știți încă să comunicați nuanțat în această limbă pentru:

– a intra în contact cu o persoană sau pentru a vă despărți de ea

– a-l sfătui pe interlocutorul dumneavoastră să fie prudent sau a-l încuraja

– a lăuda pe cineva sau a-i face reproșuri

– a vă exprima admirația sau antipatia față de cineva

– a vă exterioriza neliniștea sau satisfacția

– a vă conforma regulilor de politețe?

În acest ghid vă stă la dispoziție o gamă largă de propoziții și fraze cu care puteți realiza aceste „acte de vorbire” și încă multe altele.

N.r.: Prin intermediul doamnei Rodica Müller, referent la Instituția de Învățămînt KÁ OKSZI, ghidul poate fi procurat prin bunăvoința directoarei Ada Benea, din generozitatea Editurii DACIA, unde ghidul poate fi comandat (Cluj-Napoca, str. Ospătării nr. 4).

S-a spus despre limbă

„Popoarele nu se deosebesc între ele prim munți înalți sau prin fluvii, ci prin limba pe care o vorbesc, prin spiritul și prin civilizația lor.”

Vasile Pop

Păsări „călătore”

La grădiniță, apoi și mai mult la școală, încă din clasa întâie, tăț pruncașii învață dăspră păsări dă tăț felu. Apu după cum în dau io sama, și nepotașii mnei, ca și cii mai mult dă vînsta lor, cu cel mai mare drag vorbăsc dăspră păsările pă care le vād pîn apropiere noastă, uă dăspră cele ce le vād în poveștile dă la televizor. Numa că în juru nost, mai nou, d-abde mai trăiesc păsări pă care le-aș pute arîta pă viu, batăr că cunos o mulțime dă feluri, așe cum le-am învățat și io în prumcii me dă la părinț, bunici și dă la pruncii dă vrîsta me. Că atunci, cu vo patruzăci-cincizăci dă ani în urmă, și hotaru nost iera plin dă viețuitoare mici și mare, pîntră iele cu o gloadă dă păsărele care ne cîntau una mai mîndru dîcît alta.

Dîn păcate, tăte aște or trecut. Amu te poț preumbla în lung și-n lat pă în-treg hotaru pînă dai d-o păsărică care-ț mai îndulcește sufletu cu cîte-o melodie plăcută. În afară dă cioare și cîrîitu lor, nu-ț tulbură liniște alte glasuri.

Apu tă' cam așe stau lucrurile și cu păsările care trăiesc p-îngă casa omului, cum is turturicele, porumbii uă vrăbiile. Și dîn aște tă' mai puține așteaptă să le hărănim iarna, cînd sămîntăle și pepile is aco-perite dă neauă. Așe dară, în vreme ce populație pămîntului crește dîn ce în ce mai iute, cilelalte viețuitoare peresc cu tătu. Pîntră aște și cele așe-zisă păsări călătore, cum is rîndunicile, cocostîrjii, pițigoi, biibițale și multe altele, pă care și d-aceie le iubim, că iele „ne prevestesc primăvara”. Ni-s draje, le-așteptăm cu nărăbdare împreună cu pruncașii, și ne bucurăm dă sosire lor tăt ca pruncașii. Nu așe vînătorii italieni și hortacii lor dîn țară.

Cred că amu știț că la ce și la cine m-am gîndit, cînd m-am prins să vād scriu dăspră păsările... „călătore”? Așe da: îi voarbă dă vînătorii care or hăituit, or pușcat ș-or vrut să ducă dîn țară mii dă păsărice ferite. Am pute zîce că încă-i noroc că la graniță vameșii unguri i-or prins

pă italienii cu mașinile pline, numa că-i voarbă d-o mulțime dă păsărice omoîte! Ce-or face a noști cu iele, nici nu știu. Da', sincer să fiu, nici nu măntărăsează. Mai mult aș vre și cred cum că nu s-a mai întîmpla ca oameni învățat (și bogat) să vină în goștie la noi și, în loc să să poartă cinstit, – adecă să vîneze ce li îngăduit, – să ne omoară cile mai drăguță viețuitoare dîn cîmpiile noastre.

Apu aș mai vre să cred că tăți italienii și tăț ce-i cel le-o ajutat la vînările amintite or fi globiț în așe măsură dă le-a mere pofta dă la cămîșoara dă păsări „călătore”. Numa că mi frică că nici pedeapsa celor prinși n-a fi așe dă mare ca să-i oprescă dă la fapta îngrozitoare și pă cii năprinși, că nici numărul aistora nu poate fi mic...

Sandu Popa

Țiganu, pruncu și iepurele

(Snoavă)

Iaca odată să duce on țigan pă hotar cu pruncu lui. Apu tăt întrebă pruncu dă tată-so:

- Ce-i asta, tată?
- D-apu – zîce – uărz.
- D-apu asta ce-i?
- Uărz.
- D-ap asta?
- Ovăs.

No, ovăsu iera mai mare, acolo bătrînu vede on iepure.

– Cit!! – zîce bătrînu. Numa uretile să videu la iel. – Du-te acasă, adă lavoșe, și l-om face on popricaș.

Mere pruncu cît mere, apu strigă în gură mare:

- Dado, da' vivarcă aduce-oi?
- Adă, da, – strigă bătrînu dă colo. Atunci iepurele să spărie, și hai (!) la fugă. Apu să uită sāracu țigan dîpă iel și zîce:

- Hei, sāracu ce nu știu ce, cum te-ar mînce varece!
- Da' dîn picioare, hop (!) fuje, dîn coadă șumna-cana, dîn cur făce cum-așes!
- Ce-i, dado? – strigă pruncu dă colo.
- Hai, să te mînce betșoaga! Nu l-ai putut fi mînce năvivărat?!

Așe s-or luat și s-or dus acasă, sāraccii, că n-or mai avut iepure, c-o fujit.

(Culeasă de la Maria Ardelean, Chitighaz)

Horă ardeleană

Fata ardeleană

Cît e țara ungurească,
cît e țara românească,
nu e floare pămînteană
ca fetița ardeleană.
Ea-i năltuță, mlădioară,
ca o verde trestioară,
și-i frumoasă, vorbitoare,
și de suflet zîmbitoare.
Cînd vād sînu-i rotunjor,
mă ajunge foc de dor;

Cînd vād păru-i de mătasă,
cumplit doru mă apasă;
Cînd vād fața-i rumioară,
dorul aprig mă omoară.
Iar cînd trece și zîmbește,
cîmpu-n față-i înflorește,
și cînd ea se prinde-n joc,
se tot leagănă în loc
și-n ficii aruncă foc.

(După V. Alecsandri)

GLUME

– Baciule, aici la dumneneastă-n sat s-or născut oameni mare? – îl întreabă on turist pă aleteanu Petre lu' Pipoș.
– Minuni d-aște poate pă la orașe să pot întîmpla. – îi răspunde bătrînu, și mai adăugă: – Pă la noi nu să nasc numa prunci mici.

– Măi Mihaie, nevastă-ta să tăvălește-n luțerna dîn vecini cu on tînar, – îi înștiințază Ghiță hortacu.

– Să fie sănătoasă, că doară nu-i luțerna me, – îi răspunde ista.

– De ce plînji, Ionică? – îl întreabă vecina pă micuțu ardelean.

– D-apu cum să nu plîng, cînd taica s-o culcat asară bine, sănătos și dimineața s-o sculat mort.

Am citit că...

Pă vremuri, cînd la cineva în sat la noi on animal dă casă dăde naștere unei sămîntîie ciudată, – dă pildă on pui dă ghină cu trii aripi, uă on mniel cu cinci picioare, – atunci vecini și cunoscuți să perindau să-l vadă, apu care dă care mai și poveste că iel ce-o văzut, ce-o auzit dîn bătrîni în legătură cu animale d-aște; cine ce-o făcut cu iele; care cum or rămas uă n-or rămas în viață, și multe d-aște ca aște.

Cile două pilde nu întîmplător vi le-am amintit, ce d-aceie că aște s-or întîmplat la noi la sălaș. Îm aduc bine aminte dă puiupu cu trii aripuță, la care tata nu i-o tăiet aripuța truntetă, ce i-i u-o lăsat cu gîndu c-a fi ce-a fi cu ie. Apu așe o și crescut cocoșuțu – că cocoș o fost, – pînă i-o vinit vreme să-l taie. Da' aripuța ce dă prisos n-o crescut mai mult d-on jejet mic, și zbîrlonga colo su' aripa ce sănătoasă.

Apu-m aduc aminte și dă mnielu cu cinci picioare. Cîci l-o fătat uai, cîci ne-o temat tata să-l videm. Îm pare că-l vād ș-amu cum, lîngă picioruțale dînante, ave cu unu mai multe, și că cum or vinit vecini să se mniere la iel. Da' și d-aceie-m aduc aminte că tata nu mult o stat pă gînd că ce să facă, c-o știut că piciorașu dă prisos treabă tăiet înt-on cionc atîta dă mic ca încă să poată fi legat cu o zdreanță curată, că așe încă are nădejde c-a rămîne în viață: cu on mniel nu să merita să faci probări că ce s-a-nîmpla cu iel dac-a crește mare.

No-amu, după tăte aște, nu cred că-i dă mniere că și d-atunci mă-nteresază treaba asta, așe că am citit cu mare interes și veste dăspră on țaran mexican care adună – și le și crește – animale nu pre obișnuite, cum ar fi o vacă cu cinci picioare, o ghină cu patru aripi, on cățal cu trii cozi ș-așe mai dăparte. Numa că m-o dat dă gîndit cînd dăspră mexicanu nost să povestește că are și o broască festoasă cu două capuri. Broasca lui îi sănătoasă, crește cum i-i rîndu, numa că cu cile două capuri să „gîndește” în două feluri, – mai ales cînd îi voarbă dă mîncare: ce vre capu dîn stînga să mînce, nu vre cel dîn dreapta, și întors. Mofturoasă broască, nu-i așe? Sărmanu mexican o fost silit să scrie înt-on notes că ce mîncare-i place la unu, și ce la celalalt cap.

După cum videm, viața ne-aduce lucruri n-așteptate și-n privința nașterilor în lume animalelor. Numa ce-ar fi dacă și-ntră oameni s-ar întîmpla ca să vadă lumina soarelui, – mîndrii și dă viață – pruncași cu cîte două capuri sănătoasă? No, la una ca asta poate că atunci nu ne-ar mînce atîta ciudă, cînd am ave probleme cu oameni cu două fețe. Și-ncă ceva: s-ar pute-nîmpla ca să să afle întră ii și cîte o persoană cu două capuri înțelepte, oameni dîntră care ar pute fi aleas on primar c-o singură față... cinstită!

Vă dorește sănătate cît mai bună și numa bine:

Ion Podaru
pensionar

George Bacovia
1881-1957

S-a spus despre „poetul abatoarelor și al toamnei cenușii” că ar, prin formație, un simbolist. Dar George Bacovia își depășește epoca, aparținând poeziei române moderne.

Născut la Bacău, în 1881, ca fiu al unui comerciant, numele adevărat i-a fost George Vasiliu. Pentru întreaga viață rămâne strâns legat de orașul natal, unde și-a făcut studiile elementare și liceale. Studiile superioare de drept le face la București și Iași, unde și-a luat și licența, deși nu va practica niciodată avocatura. Toată viața lucrează ca mic funcționar, trăind traiul modest al intelectualului mărunț. Căsătorindu-se în 1928 cu profesoara Agatha Grigorescu, se mută la București. Întreaga viață a poetului este marcată de nevoi materiale și de boli repetate. Acești doi factori i-au determinat nu numai viața, ci și activitatea literară. Încă din tinerețe se consacră scrisului, publicând atât în revistele de avangardă ale timpului, cât și în periodice tradiționale. Încă din 1916 apare *Plumb*, primul volum de versuri, care l-a consacrat ca poet. Este ciclul care imprimă întregii sale opere caracterul cenușiu, de plumb și umezeală, așa cum această temă va reveni și în volumele următoare.

Poet cu atmosferă specifică, „bacoviană”, cu stil aparte, Bacovia rămâne întreaga viață în universul acestei sfere de creație, lăsând posterității un lăsamint original, unic și inegalabil.

S-a stins din viață la București, în luna mai 1957, când razele de primăvară i-au mîngîiat chipul și credincioasa Aghata îl ținea de mînă.

Liceu

Liceu – cimitir
Al tinereții mele –
Pedanți profesori
Și examene grele...
Și azi mă-nfiori –
Liceu – cimitir
Al tinereții mele!

Liceu – cimitir
Cu lungi coridoare –
Azi nu mai sînt eu
Și mintea mă doare...
Nimic nu mai vreau –
Liceu – cimitir
Cu lungi coridoare...

Liceu – cimitir
Al tinereții mele –
În lume m-ai dat
În vîltoarele grele,
Atît de blazat...
Liceu – cimitir
Al tinereții mele!

Amurg

Trec corbii – ah, Corbii
Poetului Tradem –
Și curg pe-nnoptat
Pe-un tîrg înghețat,

Se duc pe pustii...
Pe cînd, de argint,
În amurg de argint,
S-aprinde crai-nou,

Pe zări argintii,
În vastul cavou...
Iubito, ah, Corbii
Poetului Tradem...

„În poezie m-a obsedat întotdeauna un subiect de culoare. Pictura cuvintelor sau audiențe colorată, cum vrei s-o iei...Pictorul întrebuițează în meșteșugul lui culorile: alb, roșu, violet. Le vezi cu ochii. Eu am încercat să le redau cu inteligență, prin cuvinte. Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare. Acum în urmă m-a obsedat galbenul, culoarea deznădejdei. De aceea ultimul volum poartă titlul *Sânței galbene*. Roșul e sîngele, e viața zgomotoasă... Este foarte adevărat că, folosite ca simple tonalități, culorile pot sugera stări.”

(George Bacovia)

Amurg de toamnă

*Amurg de toamnă pustiu, de humă,
Pe cîmp, sinistre șoapte trec e vînt –
Departă plopii s-apeacă la pămînt
În larg balans lenevos, de gumă.*

*Pustiu adînc...și-ncepe a-nnopta,
Și-aud gemînd amorul meu defunct,
Ascult atent, privind un singur punct
Și gem, și plîng, și rîd în hî, în ha...*

Pastel

Buciumă toamna
Agonic – din fund –
Trec păsărele,
Și tainic s-ascund.

Țîrnie ploaia...
Nu-i nimeni pe drum;
Pe-afară de stai
Te-năbuși de fum.

Departă, pe cîmp,
Cad corbii, domol;
Și răgete lungi
Pornesc din ocol.

Tălângile, trist
Tot sună dogit...
Și tare-i tîrziu,
Și n-am mai murit...

Decor

Copacii albi, copacii negri
Stau goi în parcul solitar:
Decor de doliu, funerar...
Copacii albi, copacii negri.

În parc, regretele plîng iar...

Cu pene albe, pene negre,
O pasăre cu glas amar
Străbate parcul secular...
Cu pene albe, pene negre.

În parc, fantomele apar...

Și frunzele albe, frunze negre;
Copacii albi, copacii negri;
Și pene albe, pene negre
Decor de doliu, funerar...

În parc, ninsoarea cade, rar...

Epitaf

„Aici sînt eu,
Un solitar,
Ce-a rîs amar
Și-a plîns mereu.

Cu-al meu aspect
Făcea să mor,
Căci tuturor
păream suspect.”

Ecou de romanță

*S-a dus albastrul cer senin
Și primăvara s-a sfîrșit –
Te-am așteptat în lung suspin,
– Tu n-ai venit!*

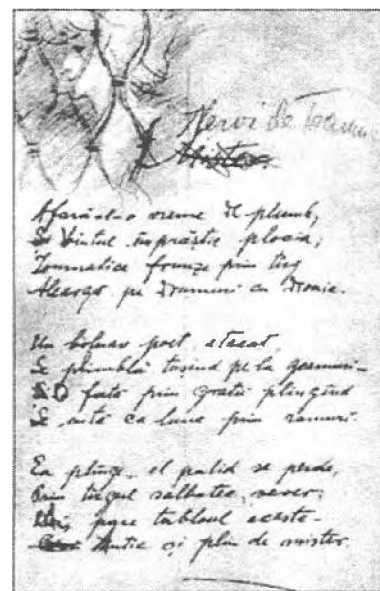
*Și vara, cu nopțile ei,
S-a dus, și cîmpu-i vestejit –
Te-am așteptat pe lîngă tei,
– Tu n-ai venit!*

*Tîrziu, și toamna a plecat,
Frunzișul tot e răvășit –
Plîngînd, pe drumuri, te-am chemat,
– Tu n-ai venit!*

*Iar, mîni, cu-al iernii trist pustiu,
De mine-atunci nu vei mai ști –
Nu mai veni, e prea tîrziu,
– Nu mai veni!*

„La Bacovia, melancolia, într-o poezie intitulată așa, e provocată de „un vaiet în toamnă”, un buci-um și o doină, o chemare din adîncurile pămîntului. Toamna buci-um agonic aceeași chemare în Țîrînt de ploaie insinuant și fum înăbușit. Violetul, ultima culoare a spectrului luminii, sugerează crepuscului, și privind dintr-un turn toamna, poetul are într-adevăr viziunea unei lumi dispărute.

...Ca și ploaia autumnală, ninsoarea este simbolul disoluției materiei, ninsoarea hibernală sugerînd ideea de dispariție prin ștergerea conturului lucrurilor, realizabilă în alb ca și în negru.” (Al. Piru)

Plumb

Dormeau adînc scriele de plumb
Și flori de plumb și funerar veșmînt –
Stam singur în cavou... și era vînt...
Și scîrțiau coroanele de plumb.

Dormea întors amorul meu de plumb
Pe flori de plumb, și-am început să-l strig –
Stam singur lîngă mort... și era frig...
Și-i atîrnau aripile de plumb.

Considerați a fi doar o parte a ceea ce istoricii denumesc „români apuseni” (destul de numeroși și activi în Evul Mediu în spațiul din apropierea Mării Adriatice, astăzi aproape dispăruți), asupra originii lor au existat diverse ipoteze. Unii cercetători plasează patria lor de origine în stînga Dunării, între Banat și Transilvania, alții consideră că strămoșii lor au venit în Istria din dreapta marelui fluviu, dinspre Morava. Cercetările multidisciplinare mai recente avansează ideea migrației, după sec. al XIV-lea, a unor elemente nord și sud-dunărene, care s-ar fi suprapus populației autohtone romanizate.

Limba pe care o vorbesc pînă astăzi acești români apuseni este așa-numitul dialect istroromân, o variantă (alături de macedoromână, meglenoromână, și dacoromână) a limbii române comune, răspîndită odinioară din nordul Carpaților Păduroși, pînă la poalele Olimpului și din Istria pînă dincolo de Nipru, la est.

Sursele referitoare la începuturile istoriei în Istria, și implicit la istoria istroromânilor, sînt destul de puține. Au existat totuși cronicari croați din veacul al XVI-lea, cum ar fi Simun Kozicie din Modruša și Ivan Pergosic (traducătorul celebrului Tripartit al lui Werbőczy)

ISTROROMÂNII

La extremitatea vestică a blocului etnic românesc, la aproximativ 1000 de kilometri de granița României, în peninsula Istria, trăiește cel mai puțin numeros grup de români: istroromânii. Ei populează astăzi cîteva sate și cătune aflate la poalele muntelui Učka Gora (Monte Maggiore): Șușnevița, Jeiani, Bîrdo, Letai, Gradine, Grobnic, Jancovič, Noselo, Sucodru, Munc, Costîrcean, Liubici, Brig, Dolinscina și Banascra.

care-i considerau pe *morlaci* de aceeași etnie cu românii din Dacia traiană. Numele sub care sînt pomeniți în izvoarele istorice sînt diferite. Alături de cel de „*morlac*” (mauro-vlah= vlah negru), pomenit mai sus, mai sînt numiți „*vlahi*”, „*cici*” și abia din sec. al XVIII-lea „*rumeri*”, cum de altfel își spun ei înșiși. Datorită *rotacismului* specific dialectului lor (înlocuirea lui *n* între două vocale cu *r*, cum ar fi *irimă* în loc de inimă, *cire* în loc de cine, *bire* în loc de bine), popoarele din vecinătate le-au dat porecla de *cirebiri*.

Lipsa unei elite intelectuale, precum și numărul redus al populației a făcut ca la ei să nu apară o renaștere națională propriu-zisă la începutul epocii moderne. Istroromânii au intrat destul de tîrziu în atenția românilor din Principate. Un articol dintr-o publicație istriană, preluat și de *Foaia pentru mine, inimă și literatură*

Andrei Glavina

Andrei Glavina s-a născut în 1881, pe 30 martie, la Șușnevița și a murit la Pola, în 9 februarie 1925. Profesorul român Nicolae Burada a fost cel care l-a descoperit pe adolescentul Glavina și, impresionat de inteligența acestuia, îl aduce să studieze în România. După studiile începute la Iași și finalizate în cetatea Blajului, Glavina se întoarce în Istria, unde își va începe bogata activitate pe tărîmul renașterii spirituale a istroromânilor. În 1905 publică prima lucrare în dialect intitulată *Calindaru lu rumeri din Istrie cu figure lucră parvea votea de Andreiu Glavina și Constantin Diculescu*. Cea mai importantă acțiune a lui rămîne însă deschiderea unei școli românești, lucru pe care-l reușește abia după terminarea primului război mondial, în 1921, cînd înființează la

Valdarsa (Șușnevița) școala „Împăratul Traian”, cu predare în limbile română și italiană, care număra la un moment dat 443 de elevi. Din păcate, odată cu moartea lui Glavina, a încetat și funcționarea școlii românești. După cel de-al doilea război mondial, limba croată a fost introdusă obligatoriu în școli, iar instalarea comunismului în Europa de Est a făcut imposibilă ridicarea chestiunii istroromâne la nivel de politică externă a României.

Perspective

După destrămarea fostei Iugoslavii, istroromânilor li se deschid noi perspective, cu toate că numărul lor este din ce în ce mai redus și statul croat nu dă semne că ar dori în vreun fel să le recunoască oficial drepturile. Cu toate acestea, în 1994 dr. Petru Rațiu înființează la Trieste „Asociația isto-română Andrei Glavina”, sub auspiciile căreia tipărește în anul 1995 *Calendarul lu rumeri din Istria*, iar din 1996 editează prima publicație în dialect. *Scrisore către fraț rumer*, de o calitate tipografică precară, dar care este un semn că istroromânii încă mai există și vor să rămînă ceea ce i-a lăsat Dumnezeu, adică români.

Adrian Șimon

(Despre peninsula Istria puteți citi în pagina 16)

Din înțelepciunea istroromânilor

Ceale mai mușate violițe se afleă su spine.
Cele mai frumoase viorele se află sub spini.

Nu se poate ovotea sluji doi paroni.

Nu se poate deodată sluji la doi stăpîni.

Trei lucruri să nu-ți rați: misla renehe lu bedastu, bogăția renehe lu siromahu, veselie renehe lu cea ce plînje.

Trei lucruri să nu-ți arați: gîndul înaintea prostului, bogăția înaintea săracului și veselie înaintea celui ce plînge.

Fotbal

Tot sufletul n-a fost de-ajuns

Norocul a părăsit odată și pentru totdeauna naționala României în decursul dublei manșe disputat pentru calificarea la Campionatul Mondial 2002. Jucătorii români, după 3 calificări consecutive, de această dată vor urmări numai la televizor luptele din Asia. Deși și-au dat tot sufletul, marii bătrâni, Popescu, Munteanu și Sabău mai mult ca sigur nu vor mai gusta niciodată atmosfera unui CM. După fluierul final, Cosmin Contra, unul dintre motoarele echipei, s-a întins prăbușit pe gazon, în timp ce n-a mai reușit să-și stăpânească lacrimile. Cei 25 de mii de suporteri au stat împietriți în fața unei necalificări incredibile. Imagini dramatice se vedeau pe fiecare metru pătrat al stadionului. Totuși, fotbalistii-români au părăsit terenul sub aplauzele și scandările „România, România” ale galeriei. În comentariul maghiar al canalului Eurosport speakerul ne-a mărturisit că n-a mai văzut de ani de zile un meci cu un ritm atât de alert și cu o dominație atât de clară ca a României. Și totuși... Cu acest meci s-a pus capăt unei perioade glorioase a fotbalului românesc și încă nu se știe ce urmează.

Atmosfera de „acum sau ni-

Nu-mi vine să cred

tru, pentru că necalificarea unei echipe oricât de valoroase nu se poate explica prin indispoziția centralului. Cu atât mai mult este discutat rolul antrenorului Gheorghe Hagi în eșec. În momentele grele, conducătorii Federației Române de Fotbal nici măcar n-au intrat în vestiar, pînă ce, după succese, ei se îmbulzeau să fie părtași la victorie. În cercuri bine informate se știe că relația dintre Mircea Sandu, președintele FRF și Hagi nu este ideală. Oricum, comportamentul fede-

cisive, aceștia s-au abținut să îl critice. Acum însă, și-au dat drumul condeiului, și observațiile lor într-o bună parte sînt și juste. Interesant este că cei mai realiști și credibili analiști, deși îi reproșează o tactică lipsită de precauție, nu îi pretind deloc „capul”. Iar în una din conferințele de presă, Luceafărul dintre stelele fotbalului românesc, a coborît, în sfîrșit, pe pămînt, declarînd că: „Aș fi un idiot dacă aș crede că le știu pe toate. Mai am multe de învățat și nu mă consider mare tehnician.” Discursul lui a continuat cu niște momente de sinceritate, chiar rugîndu-i pe ziaristi să nu-i atace pe fotbalisti în nici un fel: „Puteți scrie că nu am experiență, dar vă rog frumos să-i lăsați în pace pe jucători, pentru că ei s-au dăruit și au vrut din tot sufletul să meargă la acest Mondial. Îmi pare rău că mă criticați, dar stau și judec, și zic: Aveți dreptate.” Iată o nouă față: Hagi umilul, și iată că de ce îl iubesc atât de mult jucătorii. Despre soarta lui va decide conducerea Federației. Opinia publică este împărțită în două tabere: una care vrea un antrenor mai experimentat și cealaltă care îi mai acordă lui Hagi încredere. Marele Gică nu vrea să abandoneze naționala, dar a asigurat pe toată lumea că în cazul demiterii lui va pleca ca un domn, fără să facă abuz de contractul lui favorabil.

Sînt convinși că Hagi face și a făcut tot ce i-a stat în putință pentru fotbalul românesc, iar pentru nivelul campionatului intern nu el este vinovatul. La ora actuală el este un antrenor cu caracter încă neformat, dar în nici un caz fără perspectivă. Eu, personal, îi țin pumnii lui Hagi și întregului fotbal românesc, pentru că dintr-o altă perspectivă, au lipsit doar cîteva centimetri, ceva mai mult noroc sau un penalty. În acel caz nimeni n-ar fi contestat valoarea naționalei române, iar Hagi ar fi rămas printre stele și ar fi privit jos, la muritorii de acolo. Poate cele întîmplătoare mîmîn o bună învățătură la formarea unei noi „naționale”, ale cărei linii se conturează deja. Iar unde se joacă cu atîta suflet și unde fotbalul este atât de iubit, baiul nu poate fi atât de mare. Ploaie, noroi, fețe disperate și lacrimi au dominat tabloul de pe Stadionul Steaua. În acel moment s-a făcut scrum și cenușă fotbalul românesc, fotbalul care ne-a adus atîtea bucurii. Să sperăm că din cenușă va renaște ceva cel puțin asemănător.

Ștefan Crăsta

Elanul și publicul
a ajutat victoria

Jaca-Sárrétudvari 2-1 (0-0)

Jaca: Veress – Fekete S. Takács A., Kun L. Bácsi L. Toma L. Dobi P. Polgári Zs, Rátónyi Zs, Papp L, Papp Z.

Rezerve: Oláh L., Szabó S.
Antrenor: Román István

Înainte de întîlnire, echipa de fotbal din Jaca s-a pregătit în mod deosebit din mai multe motive: în primăvară echipa din Sárrétudvari cîștigase meciul cu 1-0; acum, în sezonul de toamnă, fotbalistii din Jaca vroiau să-și consolideze cît mai bine poziția în divizia I. a campionatului județean; și, nu în ultimul rînd, ar fi vrut să mulțumească publicului, suporterilor, pentru încurajare.

În prima repriză, jocul a fost echilibrat, în fața ambelor porți s-au creat ocazii, dar atacanții nu au reușit să înscrie nici un gol. Totuși jocul a fost dinamic, iar suporterii nu au avut timp să se plictisească. În pauză probabil că amîndoi antrenorii s-au străduit să-i încurajeze pe băieții și să-i instruiască cu cîteva sfaturi bune. În repriza a II-a, primele minute nu au adus schimbări mari în ce privește jocul, pînă cînd Kasza, în minutul 60, de pe extrema dreaptă a primit o minge pe care, de la 13 m, a plasat-o în poarta gazdelor (0-1). Nu a trecut mult timp pînă la riposta gazdelor. În minutul 69 Papp a fost faultat în careul de 16 m. Lovitura de la 11 m a executat-o Takács cu succes. Deci: 1-1.

După alte 10 minute (în

minutul 80), Polgár Zs. a înscris de la 7 m al doilea gol al gazdelor (2-1). După acest al 2-lea gol, oaspeții s-au cam enervat și au devenit destul de duri. În minutul 87, Rátónyi a fost faultat în careul de 16 m, dar de data aceasta fluierul arbitrului a rămas mut.

Román I.: „Arbitrul nu a vrut să ne ofere o altă lovitură de la 11 m, deși cazul a fost clar.” Bineînțeles, gura publicului a făcut „spume” de ciudă. În fine, echipa care a avut mai multă încredere – și cu sprijinul celui de-al 12-lea jucător, publicul – a cîștigat cele 3 puncte.

Román I.: „Nu degeaba ne-am pregătit pentru meciul acesta, care întotdeauna este meci de baraj. În prima parte a jocului am avut ghinion și nu ne-am folosit de ocazii. După ce am primit golul, băieții s-au trezit. Meciurile acestea sînt întotdeauna de 3 șanse. De data aceasta, noi am luptat mai mult și astfel am obținut victoria.”

Au jucat bine: portarul Veress I. și toată linia de apărare: Fekete S., Kun L., Dobi P. și Bácsi Z. MIC

Ultimele rezultate ale
echipelor de fotbal

Campionat județean divizia I.	
Szeghalom-Micherechi	1-1
Bátania-Újkígyós	1-1
Jaca-Sárrétudvari	2-1
Campionat județean divizia II.	
Kamut-Chitighaz	1-2
Aletea-Déaványa	3-3

INVITAȚIE
pentru ȘAHIȘTI români din Ungaria

După cîteva ani de pauză, redacția Foaia românească ar dori să reînvie o tradiție frumoasă care a fost cunoscută în cercul iubitorilor ȘAH-ului. În vacanța de iarnă, am dori să organizăm la sediul redacției (5700 Giula, str. Gh. Doja nr. 8. Tel.: 66/361789) **Cupa de Șah Foaia românească**.

La concurs așteptăm prezentarea românilor din Ungaria, indiferent de vîrstă sau sex. Termenul de înscriere: 3 decembrie 2001 pe adresa redacției (inclusiv taxa de participare). Taxa de înscriere: 1000 Ft/persoană. Jocul se va desfășura cu ajutorul unor cronometre speciale. Numărul partidelor depinde de numărul participanților. Vă așteptăm cu mult drag la o competiție tradițională!

I. Cozma

Nepuțință

ciodată” a dominat peste întreaga partidă. Demult am văzut o națională română atât de motivată și dominantă în joc, dar cătușele mizei au rămas tot timpul în picioarele elevilor lui Gică Hagi. După 0-1, slovenii, practic, n-au mai reușit să paseze de două ori consecutiv. Golul de generic al lui Contra a mai redat speranțele care n-au pierit pînă la finele meciului. Din toate cele 5 baraje disputate săptămîna trecută, partida România-Slovenia a adus scena cea mai dramatică. În ultimele 10 minute de joc, producînd o lovitură cu capul al lui Cristian Chivu, care a lovit transversala porții, iar în ultimele secunde o fază dubioasă în careul sloven, în urma căreia arbitrul german n-a reacționat nicidecum. Dar în mod interesant, după dubla manșă, nimeni nu pune vina pe arbi-

ralilor este caracteristic pentru întregul fotbal românesc, care de ani în șir este bîntuit de blaturi, meciuri aranjate și tot felul de șmecherii, din care un cerc restrîns de „nași” trăiește bine, în timp ce fotbalul intră într-o negură tot mai groasă. Pe plan internațional, cluburile din România au ajuns la nivelul echipelor ungurești, care știm bine unde se află. Este de înțeles că analiștii își îndreaptă criticile spre anomalii ale campionatului, spunînd că nu se mai pot amîna anumiți pași dure-roși și drastici în scopul purificării jocului. Tehnicianul reprezentativei este criticat cel mai mult de jurnaliștii care, pînă acum, au înghițit destule umilințe din partea lui Hagi. Acesta deseori vorbea cu ziaristi de la niște înălțimi astrale, luîndu-și prea în serios rolul de stea. Totuși, înaintea meciurilor de-

ROMÂNIA

Luni 26 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.30 Bravo, Bravissimo (R) 9.00 Surprize, surprize 11.30 Știrile de sâmbătă asta (R) 12.00 Teledicționar (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Istorie polemică 14.00 Pro Patria 15.00 Cronica 16.30 Interes general 17.30 Serial. Justițiarul 18.15 Știri 18.35 Serial. Becker 18.59 TVR – 45 de ani în 45 de secunde 19.00 Jurnal 19.30 Iartă-mă! 20.30 Serial. Niciodată nu e prea târziu! 21.30 Față-n față 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Documentar 23.45 Marele Jazz 0.45 Jurnal (R) 1.15 Interes general (R) 2.15 Iartă-mă! (R) 3.15 O vedetă populară (R) 4.05 Față-n față (R) 5.05 Documentar (R).

Marti 27 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.20 Serial (R) Justițiarul 8.10 Iartă-mă! (R) 9.10 Serial (R) Niciodată nu e prea târziu 10.00 TVR Timișoara 12.00 Ghici cine vine la tine... (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Puncte cardinale 14.00 Față-n față (R) 15.00 Cronica 16.00 Feminin 16.45 Serial. Pasiuni 17.30 Serial (R) Șapte zile 18.15 Știri 18.35 Serial. Pasiuni 17.25 Serial. Becker 18.35 Serial. Becker 18.59 TVR – 45 de ani în 45 de secunde 19.00 Jurnal 19.30 Film. Avocatul 21.20 Amprente 21.35 Frontal 22.25 Jurnalul de noapte 23.05 Lumea dansului 24.00 Feminin (R) 0.50 Jurnal (R) 1.20 Istorie polemică (R) 1.50 Film. Doi îngeni albaștri 3.35 Amprente 3.50 Frontal (R) 4.50 Teledicționar (R).

Miercuri 28 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.20 Serial. Justițiarul 8.00 Film. Avocatul (R) 9.45 Amprente (R) 10.00 TVR Cluj 12.00 Garatant 100% (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Dămeni ca noi 14.00 Bucuriile muzicii 15.00 Panorama 16.00 Medicina pentru toți 16.45 Serial. Pasiuni 17.25 Serial. Justițiarul 18.15 Știri 18.35 Serial. Becker 18.39 TVR – 45 de ani în 45 de secunde 19.00 Jurnal 19.30 Film. Inimi păcătoase 20.30 Cu ochii'n 4. 21.30 Recurs la morală 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Infomania 24.00 Poveste de dragoste (R) 0.45 Jurnal (R) 1.15 Bucuriile muzicii (R) 2.15 Medicina pentru toți (R) 3.00 Cu ochii'n 4. (R) 4.00 Recurs la morală (R) 5.00 G (R).

Joi 29 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.10 Serial (R) Justițiarul 8.00 Film (R) Inimi păcătoase 9.00 Cu ochii'n 4. 10.00 TVR Iași 12.00 Muzica e viața mea! (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Documentar (R) 14.15 Eveniment 15.00 Conștienturi 15.30 Panorama 16.00 Vîno să vezi! 16.45 Serial. Pasiuni 17.25 Serial. Justițiarul 18.15 Știri 18.35 Serial. Becker 18.39 TVR – 45 de ani în 45 de secunde 19.00 Jurnal 19.30 Film. Schimanski 21.10 Reflecții rutiere 21.25 Euroatlantica 22.25 Jurnalul de noapte 22.55 Profesiuniști 24.00 Vîno să vezi! (R) 0.40 Jurnal (R) 1.15 Reflecții rutiere (R) 1.30 Eveniment (R) 2.15 Film. Tunelul 3.50 Euroatlantica (R) 4.50 Marele Jazz (R).

Vineri 30 noiembrie

6.00 Jurnalul de dimineață 6.30 Strict necesar 7.10 Serial (R) Justițiarul 8.10 Film. Schimanski (R) 9.45 Reflecții rutiere (R) 10.00 TVR Craiova 12.00 Euroatlantica (R) 13.00 Jurnalul de prânz 13.30 Drepturile omului 14.30 Tribuna partidelor parlamentare 15.00 Conștienturi 16.00 Poveste de dragoste 16.45 Serial. Pasiuni 17.25 Serial. Justițiarul 18.15 Știri 18.35 România politică 18.39 TVR – 45 de ani în 45 de secunde 19.00 Jurnal 19.30 Ploaia de stele 21.00 Știrile de sâmbătă asta 21.30 Serial. Amy 22.30 Jurnalul de noapte 23.00 Film. Drum în derivă 0.50 Jurnal (R) 1.20 Drepturile omului (R) 2.20 Ploaia de stele (R) 3.50 Știrile de sâmbătă asta (R) 4.20 Serial (R) Amy 5.05 Auto Club (R).

Sîmbătă 1 decembrie

6.00 Ceasul deșteptător 7.00 Desene animate 8.00 Ziua națională a României 11.00 Nu uita că ești român! 12.00 Fotbal: 14.00 Debut 50 plus 15.10 Hobita, Casa lui Brăncuși 16.00 Kilimanjaro 2001 17.00 Istorie polemică 18.00 Nu uita, că ești român! 18.39 TVR – 45 de ani în 45 de secunde 19.00 Jurnal 19.25 Agenda Europeană 19.30 Surprize, surprize... 22.00 Jurnalul de noapte 22.15 Film. Ultima noapte de dragoste 0.20 Hobita, Casa lui Brăncuși 1.10 Jurnal 1.40 Fotbal (R) 3.20 Puncte cardinale (R) 3.50 Debut 50 Plus (R) 5.00 Ceasul deșteptător (R).

Duminică 2 decembrie

6.00 Universul credinței! 8.00 Desene animate 8.45 Serial. Zorro 9.30 Viața satului 11.00 Tezaur folcloric 12.00 Fotbal 14.00 Elton John, special! 15.00 Bun de tipar! 16.15 Aromă de duminică! 16.30 Bravo, Bravissimo! 18.00 Napoleon 18.59 TVR – 45 de ani în 45 de secunde 19.00 Jurnal 19.30 Ghici cine vine la tine... 20.30 Film. Nixon 22.10 Jurnalul de noapte 22.35 Johnny Răducanu, 70 de ani. 24.00 Bravo, Bravissimo (R) 1.05 Jurnal (R) 1.35 Fotbal (R) 3.15 Ghici cine vine la tine...? (R) 4.15 Poveste de dragoste (R) 5.00 Tezaur folcloric (R).

TVR

Luni 26 noiembrie

6.00 Ferma (R) 7.00 Clepsidra cu imagini 7.30 Căpeta de dimineață 8.30 Serial. Tribul 9.00 Serial (R). Magicianul 9.30 Serial (R). Zdreanță veselă 10.00 Știri 10.05 D'ale lu' Mitică (R) 11.05 Țara pe piatră (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.10 Toți împreună 15.10 Oprirea obligatorie 15.30 Magazin pentru tineret 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 Răscruți 17.30 Știri 17.35 Paleta 18.05 Documentar 18.30 Alea cu Ghimpi (R) 18.45 Serial. Drumul spre Avonea 19.35 Serial (R). Tată, am încurcat-o 20.00 Puls 2001 20.30 Reforma la bani mărunt 21.00 Telegazeta 21.30 Teatru TV prezentă: Așa este 23.10 Festivalul de chitară clasică 23.50 Serial (R). Băieți buni, băieți răi 0.35 Paleta (R) 1.05 Serial (R). Drumul spre Avonea 1.55 Telegazeta 2.25 Film (R). Camera scorpionului 3.55 Serial (R). Bine, dragă! 4.20 Serial (R). E timpul să mă mărit 4.45 Documentar (R). 5.15 TVM Mesager.

Marti 27 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribul 9.00 Documentar 9.25 On line 10.00 Știri 10.05 Magazin pentru tineret (R) 11.05 Afaceri la cheie (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Toți împreună 14.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.30 Puls 2001 (R) 16.00 Spectacolul lumii 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 E dreptul tău! 17.30 Știri 17.40 Cinematograful, o istorie vie 18.30 Fețe 18.40 Serial. Drumul spre Avonea 19.35 Serial (R) Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Telegazeta 21.30 Film. Oglinda 22.45 Cinematograful, o istorie vie (R) 23.35 E dreptul tău! 0.10 Serial (R). Drumul spre Avonea 1.00 Telegazeta (R) 1.30 Teatru TV (R). Așa este 3.10 Supranaturalul (R) 4.00 Film (R). Oglinda 5.15 TVM Mesager.

Miercuri 28 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribul 9.00 Lumea lui Chiț-Chiț (R) 9.45 Video-clipuri 9.55 Știri 10.00 Bărbați, la crabi! (R) 11.00 Camera de gardă (R) 11.30 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Toți împreună 14.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 15.00 Reforma la bani mărunt (R) 15.30 Sport plus 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 Mit și istorie 17.30 Știri 17.35 Documentar 17.55 Pe urmele dragonului 18.20 Două secole de arhitectură în Olanda 18.40 Serial. Drumul spre Avonea 19.35 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Telegazeta 21.30 Cinematograful de artă. 247 23.05 Televiziunea, dragostea mea! 0.05 Documentar (R) 0.25 Pe urmele dragonului (R) 0.50 Două secole de arhitectură în Olanda (R) 1.05 Serial (R). Drumul spre Avonea 1.55 Telegazeta (R) 2.25 Supranaturalul (R) 3.15 Supranaturalul (R) 3.15 Puls 2001 (R) 3.45 Cinematograful de artă (R). 247 5.15 TVM Mesager.

Joi 29 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate (R) 8.30 Serial. Tribul 9.00 Prietenii lui Piticot (R) 9.45 Video-clipuri 9.55 Știri 10.00 Tradții (R) 10.30 Medalion de interpret (R) 11.00 Călătorind prin țară (R) 11.30 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Toți împreună 14.50 Poftă bună cu Petrișor! (R) 15.00 Tribuna partidelor parlamentare 15.30 Din coasta Evei 16.30 Serial (R). Tribul 17.00 Afaceri la cheie 17.30 Știri 17.35 Documentar 18.30 Alea cu Ghimpi (R) 18.45 Serial. Drumul spre Avonea 19.40 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.05 Supranaturalul 21.00 Telegazeta 21.30 Film. Jocul puterii 23.05 Sport plus (R) 0.05 Documentar (R) 1.00 Serial (R). Drumul spre Avonea 1.50 Reforma la bani mărunt (R) 2.20 Telegazeta (R) 2.50 Supranaturalul (R) 3.40 Film (R). Jocul puterii 5.15 TVM Mesager.

Vineri 30 noiembrie

6.00 Serial (R). Femeia misterioasă 6.45 Poftă bună cu Petrișor! (R) 7.00 Veni, Video, Vicii 7.15 Desene animate 8.30 Serial. Tribul 9.00 Paradisul de lângă noi (R) 9.30 E dreptul tău! (R) 10.00 Știri 10.05 Din coasta Evei (R) 11.05 Mit și istorie (R) 11.35 Serial. Tată, am încurcat-o! 12.00 Serial. Femeia misterioasă 12.45 Desene animate 14.00 Știri 14.05 Televiziunea, dragostea mea! (R) 15.05 Poftă bună cu Petrișor! (R) 15.15 Alea cu Ghimpi (R) 15.30 Camera de gardă 16.00 Patrimoniul 16.30 Serial (R). Tribul 16.45 Handbal masculin: România-Jugoslavia 18.15 Țara de piatră 18.45 Serial. Drumul spre Avonea 19.35 Serial (R). Tată, am încurcat-o! 20.00 D'ale lu' Mitică 21.00 Telegazeta 21.30 Film. Să trăiești ca să mori 23.00 Duran, Duran în concert la Wembley – 2000 23.50 Reforma la bani mărunt (R) 0.20 Serial (R). Drumul spre Avonea 1.10 Răscruți (R) 1.40 Oprirea obligatorie (R) 1.55 Telegazeta (R) 2.25 Patrimoniul (R) 2.55 Handbal masculin (R) 4.25 Duran, Duran în concert la Wembley (R) 5.15 TVM Mesager.

Sîmbătă 1 decembrie

6.00 Știri 6.05 Noi sintem români 6.20 Serial (R). Femeia misterioasă 7.10 On line 7.40 Arta apărării 8.10 Desene animate (R) 9.30 Arca lui Noe 10.00 Lumea lui Chiț-Chiț 10.45 Serial. Magicianul 11.15 Serial. Zdreanță veselă 11.45 Un nume pentru cîntecul românesc 12.00 „Io, Domn și Voievod...” 14.00 Știri 14.05 Cîntecul popular românesc în anotimpuri 14.35 Interferențe pop-rock 15.00 Bărbați, la crabi! 16.00 Fețe 16.05 Serial. Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 16.30 Serial. Parohia din Dibley 17.00 Călătorind prin țară 17.30 Serial. Bine, dragă! 18.00 D'ale lu' Mitică 18.30 Film. Mihai Viteazul 20.10 Televiziunea, dragostea mea 21.10 Știri 21.15 Film. Mihai Viteazul 23.00 Despre viață și sex 23.45 Film (R). Să trăiești ca să mori 1.10 D'ale lu' Mitică (R) 1.45 Un nume pentru cîntecul românesc (R) 2.00 Televiziunea, dragostea mea! (R) 3.00 „Io, Domn și Voievod...” (R) 5.00 Serial (R). Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 5.25 TVM Mesager.

Duminică 2 decembrie

6.00 Călătorind prin țară (R) 6.30 Serial (R). Zdreanță veselă 7.30 Serial. Magicianul 7.30 Tradții 8.00 Medalion de interpret 8.30 Ferma 9.30 Cronici votive 10.00 Prietenii lui Piticot 10.45 Serial. Magicianul 11.10 Serial. Zdreanță veselă 11.45 Documentar 12.15 Paradisul de lângă noi 12.45 Alea cu Ghimpi 13.05 Documentar 14.00 Știri 14.05 Documentar 14.40 Serial. Scurte povestiri cinematografice 15.15 Serial. Băieți buni, băieți răi 16.05 Serial. Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 16.30 Serial. Parohia din Dibley 17.00 Spectacolul lumii 17.30 Știri 17.35 Serial. Bine, dragă! 18.00 Serial. E timpul să mă mărit 18.30 Film. Luna de pe cer 20.05 Serial. Viață fără mănăși 21.00 Știri 21.05 Serial. Primul val 21.50 Despre viață și sex 22.35 Film. Școala de dans 0.15 Serial (R). Bine, dragă 0.40 Serial (R) E timpul să mă mărit 1.05 Serial (R). Viață fără mănăși 2.00 Despre viață și sex 2.45 Film (R). Luna de pe cer 4.15 Serial (R). Primul val 5.00 Serial (R). Sabrina, vrăjitoarea adolescentă 5.25 TVM Mesager.

ÎN LIMBA MATERNĂ emisiune radiofonică în limba română

În perioada 26–30 noiembrie 2001 din nou se va întruni în ședință Parlamentul Ungariei. În aceste zile, cu excepția zilei de luni, emisiunea regională în limba română nu va fi difuzată, doar cea de seară.

26 NOIEMBRIE, LUNI (redactor: Monica Rocsin)

10.30: Introducere, cuprins 10.35: Știri și informații, date meteo 10.45: Evenimente calendaristice 10.50: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.00: Montaj de muzică populară – redactor: Gelu Stan din Timișoara 11.30: Buletin informativ, date meteo 11.40: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 11.55: Încheiere.

27 NOIEMBRIE, MARTI (redactor: Petru Cîmpian)

19.00: Introducere, cuprins 19.05: Știri și informații 19.10: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 19.28: Încheiere.

28 NOIEMBRIE, MIERCURI (redactor: Iulia Kaupert)

19.00: Introducere, cuprins 19.05: Știri și informații 19.10: Magazin sportiv – știri, rezultate, competiții 19.28: Încheiere.

29 NOIEMBRIE, JOI (redactor: Adam Bauer)

19.00: Introducere, cuprins 19.05: „Cuvinte potrivite” – emisiune dialog de cultivare a limbii române 19.28: Încheiere.

30 NOIEMBRIE, VINERI (redactor: Eva Iova)

19.00: Introducere, cuprins 19.03: Știri și informații, evenimente calendaristice 19.05: Ce e nou la Liceul Bălcescu din Giula? – relatează Andreea Gurzău 19.07: Avangarda Ecranul Nostru 19.08: Revista presei „Foaia românească” 19.15: Știri și curiozități din România – relatează Simona Pele din Timișoara 19.20: Actualități la români din Banatul Sîrbesc – relatează Cornel Mata din Virșeș 19.29: Încheiere.

1 DECEMBRIE, SÎMBĂTĂ (redactor: Monica Rocsin)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40: Programul bisericilor ortodoxe și al adunărilor baptiste 14.45: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 15.00: Party Time 15.30: Interviu, reportaje din viața românilor din Ungaria 15.58: Încheiere.

2 DECEMBRIE, DUMINICĂ (redactor: Monica Rocsin)

14.30: Introducere, cuprins, evenimente calendaristice 14.40–15.30: Retrospectiva săptămînii (spiciuri din interviurile și reportajele difuzate pe parcursul săptămînii) 15.30: Emisiune religioasă ortodoxă 15.55: Încheiere.

(Nu răspundem pentru eventualele modificări în programele radio!)

În fiecare seară, între orele 19.00–19.30 se prezintă emisiunea românească, difuzată pe țară. Sumarul acesteia este compus din actualitățile zilei și reportaje, interviuri din viața comunității noastre, respectiv relatări din viața școlilor românești.

Emisiunea de seară, difuzată pe țară, pe lângă frecvențele de 66,29 MHz și 66,14 MHz, poate fi ascultată și pe undele occidentale, pe frecvențele locale ale studiourilor regionale.

Radio Calypso, Budapesta 873 kHz, Radio Debrețin 91,4 MHz, Radio Seghedin 93,1 MHz

Ecranul nostru

28 noiembrie 2001 (m1 ora 13.30)
Reluare: 1 decembrie 2001 (m2 ora 10.35)

Programul prevăzut pentru săptămîna viitoare:

Emisiunea transmisă comunității românești din Ungaria va difuza un reportaj despre actuala stare a renovării bisericii ortodoxe române din Apateu, și va relata despre desfășurarea orelor de catehizare la Micherechi. Oaspetele Ecranului nostru va fi *Andrei Oancea*, consulul general al României acreditat la Seghedin. Domnia sa va evalua relațiile dintre România și Ungaria și va vorbi despre însemnătatea zilei naționale a României, 1 Decembrie.

Realizator: Tiberiu Boca

Sponsorul nostru

tiszane

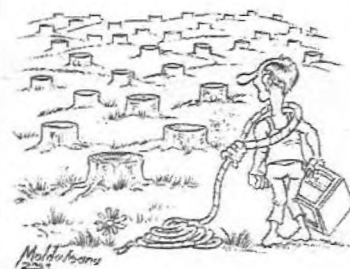

Emisiunea în limba română

**24 de ore din 24
pe 756 kHz**

Internet: www.rrr.ro
e-mail: ro@rrr.ro

Tel./fax: 00401-3142118

Fără cuvinte

PETROM

**ESENȚA
MIȘCĂRII**

**În Ungaria
în două localități:
la Bichișciaba și la Nagyalk**

**FM 92,1 MHz STEREO RADIO
VOCEA EVANGHELIEI ORADEA**

3700 Oradea Str. Cuza Vodă nr. 85.
Tel. 59-430552, Fax: 59-427372

E-mail: inbox@rve.net

– muzică – știri locale și BBC – emisiuni

pentru orice vîrstă

Ascultați RVE non stop și pe Internet la:

<http://www.rve.net>

TRANS WORLD RADIO – ROMÂNIA

(Radio Vocea Evangheliei pentru Europa)

AM 1548 KHz zilnic, ora 21.15–21.45

SW 31 și 49 m – vineri: 18.30–18.45 – sîmbătă: 18.00–18.45 – duminică: 18.30–18.45

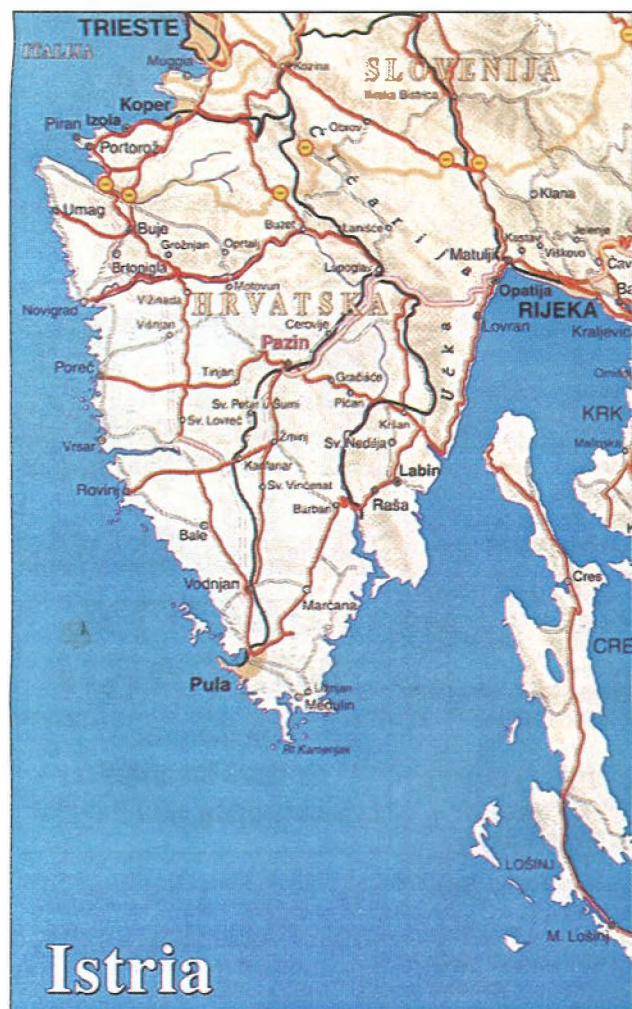
Pe urmele românilor

ISTRIA

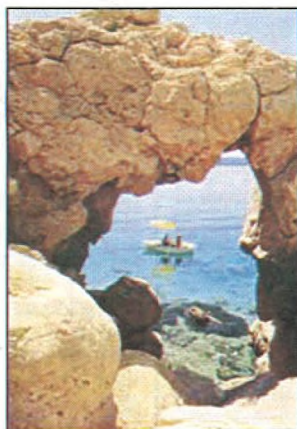
Perla Mării Adriatice, Istria este împărțită astăzi între trei state: Croația, Slovenia și Italia. Cea mai mare parte a peninsulei este teritoriu croat și în același timp cea mai vizitată zonă a țării, fiind și prima regiune a fostei Iugoslavii desemnată oficial, în 1994, ca regiune a Europei. Situată la extremitatea vestică a Croației, regiunea atrage anual mii de turiști atât datorită locurilor pitorești de la munte sau din preajma litoralului adriatic, cât și datorită numeroaselor vestigii istorice care stau mărturie civilizațiilor care

s-au succedat de-a lungul timpului și care și-au lăsat amprenta asupra culturii locale: de la cea romană antică la cea venețiană sau habsburgică. Majoritatea turiștilor vizitează Istria cu mașina, dar pot folosi și liniile aeriene până la Pola (Croația) sau la Triest (Italia). Cei mai aventuroși preferă un zbor cu avionul la Veneția, de unde iau trenul spre Triest și de aici vaporul de-a lungul coastei adriatice. Vă propunem, în continuare, un itinerar prin cele mai vizitate orașe ale peninsulei: Pola, Umag și Porec.

POLA

Având o istorie mai veche de 3000 de ani, este cel mai mare oraș al Istriei, cu o populație de peste 62 000 de locuitori. Cel mai atractiv loc este amfiteatrul ro-

man, construit în primul secol după Christos. Pe timpul verii, amfiteatrul găzduiește un festival de operă, dar și alte evenimente de-a lungul anului. Alte obiective de mare atracție turistică sînt Arcul de triumf, Tem-

plul lui Augustus, Catedrala și Mănăstirea franciscană.

POREC

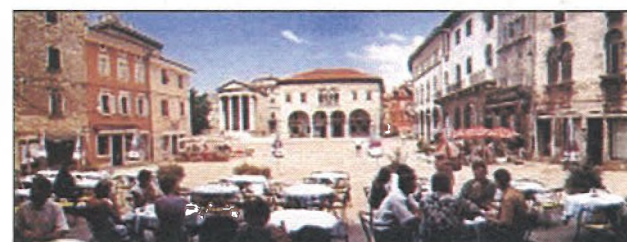
Nominalizat în fruntea listei orașelor cu cele mai mari resurse turistice de către Oficiul Național de Turism al Croației, Porec-ul dispune de peste 100 000 de locuri de cazare. Orașul vechi oferă posibilitatea vizitării a numeroase vestigii istorice, dintre care o valoare aparte o are Bazilica Euphtasiană, datînd din secolul XVI, excelent conservată și cunoscută datorită minunatelor mozaicuri din aur. Zonele cele mai căutate de turiști în perioada estivală sînt cele două golfuri numite Zelena Laguna (Laguna Verde) și Plava Laguna (Laguna Albastră), cu

înfățișarea unor mici orașe și care oferă numeroase posibilități de distracție și de petrecere a timpului liber.

UMAG

Este foarte popular în special datorită orașului vechi, cu străzile sale înguste. Coasta din apropierea orașului este plină de mici golfuri și există aproximativ 60 000 de locuri în hotelurile din oraș, pe lângă numeroase locuri de camping, ceea ce face din Umag un oraș ideal pentru o vacanță nu prea scumpă. Este renumit, de asemenea, datorită mării sale și centrului de tenis, care găzduiește open-ul de tenis al Croației în fiecare an în luna iulie. A. Ș.

(Despre populația istroromână puteți citi în pag. 13)

FOAIA
românească
23 NOIEMBRIE 2001
www.foaia.hu

Săptămînal al românilor din Ungaria. Editat de Editura de presă și cărți „NOI”. Director: Eva Iova. Colectiv redacțional: Edda Illyés, Ștefan Oroian, Rita Ruja. Tehnoredactare computerizată: Kovács Sándor. Editura și redacția: 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8., Pf. 95. Telefon: (66) 463-152, 361-789 Fax: (66) 463-152, E-mail: foaia@matavnet.hu, foaia@freemail.hu Editor responsabil: Dr. Ioan Ciotea, președinte, Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, 5700 Giula, str. Dózsa Gy. nr. 8. Tiparul: Mozi Nyomda Bt. 5600 Békéscsaba, Luther u. 5/B Director: Garai György. Index: 25291. ISSN 1418-8341. Abonamente la Foaia românească în județele Bács-Kiskun, Bichiș și Csongrad se efectuează la oficiile poștale, iar în celelalte județe la adresa redacției atât personal, cit și prin cec poștal. Abonamentele în anul 2001: 3 luni 520 forinți; 6 luni 1040 forinți; 1 an 2080 forinți. A hetilap megjelenését a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségért” Közalapítvány biztosítja. Apariția săptămînalului este asigurată de Fundația Publică „Pentru Minoritățile Naționale și Etnice din Ungaria”.